

**Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta**

Dan Mynář

New Deal

Diplomová práce

Olomouc 2013

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma New Deal vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.

V Luhačovicích dne 27.11. 2013

“

Tímto bych chtěl poděkovat prof. JUDr. Eduardu Vlčkovi, CSc. za osobní konzultace a vedení při vypracování mé diplomové práce. Poděkování patří také Dominice, mým rodičům a přátelům za podporu při zpracování zadaného tématu.

OBSAH

ÚVOD.....	6
1 USA na přelomu 20. a 30. let	10
1.1 Spojené státy americké ve dvacátých letech.....	10
1.1.1 Poválečný hospodářský rozkvět	12
1.2 Hospodářská krize let 1929 – 1933.....	12
1.2.1 Příčiny krachu.....	13
1.2.2 Následky zhroutení newyorské burzy	15
1.2.3 Hooverova pasivita.....	16
2 F. D. Roosevelt a New Deal	18
2.1 Franklin Delano Roosevelt – život a politická kariéra.....	18
2.1.1 Rooseveltovy politické začátky	19
2.1.2 Od guvernéra státu New York do Bílého domu	21
2.2 Pojem New Deal	24
2.2.1 Vznik pojmu New Deal	24
2.2.2 New Deal poprvé na veřejnosti	25
3 Prvních sto dní.....	26
3.1 Mozkový trust	26
3.2 Reformy v bankovníctví a finančnictví.....	28
3.3 Pomoc nezaměstnaným.....	29
3.3.1 Civilní sbory na ochranu přírody.....	30
3.3.2 Veřejné práce pod vedením Harryho Hopkinse	30
3.3.3 Správa veřejných prací	32
3.3.4 Správa údolí Tennessee	32
3.4 Zákon o regulaci zemědělství	33
3.5 NIRA a Modrý orel.....	34
4 Nejvyšší soud USA a New Deal.....	38
4.1 Neústavní Zákon o národní průmyslové obnově	38
5 Druhý New Deal.....	41
5.1 Zákon o řešení pracovních otázek v průmyslu	42
5.2 Správa na podporu zaměstnanosti.....	44
5.3 Zákon o sociálním pojištění	46
5.4 Další zákony druhých sta dní.....	47
6 Roosevelt podruhé prezidentem a formování odborů	49
6.1 Volby roku 1936	49
6.2 Další střety s Nejvyšším soudem USA	51

6.3	New Deal a odbory	53
6.4	Hospodářský pokles	55
	LITERATURA	59
	JUDIKATURA	60
	PRÁVNÍ PŘEDPISY	60
	ABSTRAKT	62
	KLÍČOVÁ SLOVA:	62
	ABSTRACT	62
	KEY WORDS:	63

ÚVOD

Zvoleným tématem mé diplomové práce je New Deal. Pod tímto pojmem jsou sdruženy zákony a opatření, která měla Spojené státy americké vyvést z nejhlubší hospodářské a společenské krize v jejich dosavadních dějinách. Záchranná, ozdravná a reformní aktivita opatření New Dealu je nerozlučně spjata s osobou Franklina Delano Roosevelta, který se poprvé ujal prezidentského úřadu v roce 1933, tedy v době, kdy následky krachu na newyorské burze byly nejhorší.

Cílem mé diplomové práce bylo analyzovat nejenom jednotlivé zákony a opatření přijaté během období takzvaných „prvních“ a „druhých sta dní“, ale také se zaměřit na příčiny a následky hospodářského zvratu, kdy poválečná prosperita dvacátých let, byla vystřídána hlubokou depresí na přelomu let dvacátých a třicátých. Dále jsem se zaměřil na zachycení vývoje postojů prezidenta Roosevelta a jeho administrativy, v reakci na měnící se společenské a hospodářské prostředí v průběhu třicátých let.

Mnou zvolené téma bylo pro svůj intenzivní a široký dopad na mnoho složek hospodářství a společnosti, již mnohokrát podrobně zpracováno jak s důrazem na aspekty ekonomické, právní, či politické, tak i se zaměřením na sociologické a etnické prvky formování společnosti během působení opatření New Dealu. Z uměleckého hlediska atmosféru hospodářské krize z pohledu chudé zemědělské rodiny výstižně zachytil román *Hrozny hněvu* od Johna Steinbecka, který za něj v roce 1940 dostal Pulitzerovu cenu.¹

Ve své práci jsem se opíral o české i zahraniční literární prameny. Z domácích autorů jsem výrazně čerpal od Jaromíra Matouška, který se ve své knize² zaměřuje na hospodářsko-politický vývoj amerického národa, přičemž jádro jeho knihy je zaměřeno na domácí a zahraniční politiku Franklina Delano Roosevelta. Podrobně zpracoval reformní aktivitu v oblasti bankovníctví, finančnictví, zemědělství a průmyslu během období „prvních“ a „druhých sta dní“. Také na vývoj amerického národa s důrazem na New Deal a jeho významné osobnosti se zaměřil Stanislav Budín v knize *USA portrét národa*.³ Stejný autor se ve své další knize⁴ zaměřil pouze na osobu prezidenta Roosevelta a více objasnil jeho cestu na politický vrchol. Stručně popsal Rooseveltův život i Eduard Maška v knize *F.D. Roosevelt*.⁵ Ke snadnějšímu pochopení amerického státního zřízení mi pomohla kniha od Pavla Kavky

¹ MACURA, Vladimír a kolektiv. *Slovník světových literárních děl 2/ M-Ž*. Praha: Oden, 1989. s. 274.

² MATOUŠEK, Jaromír. *Spojené státy americké. Hospodářsko-politický vývoj národa*. 1. vydání. Praha: Fr. Borový, 1948. 589 s.

³ BUDÍN, Stanislav. *USA portrét národa*. Praha: Svoboda, 1948. 378 s.

⁴ BUDÍN, Stanislav. *F.D. Roosevelt*. 1. vydání. Praha: Orbis, 1965. 206 s. Portréty (Orbis); sv. 11.

⁵ MAŠKA, Eduard. *F.D. Roosevelt*. 1. vydání. Praha: Orbis, 1946. 31 s.

a Jiřího Vítka *Spojené státy americké*.⁶ Dále mě Oskar Krejčí ve svých knihách^{7 8} poskytli vysvětlení politických směrů, filozofických koncepcí, ideologií a důležitých pojmů, které souvisely, nejen s Rooseveltovou vládou, ale i s celými novodobými dějinami USA.

Ze zahraničních autorů jsem především čerpal z práce slovenského autora Josefa Blahože *F. D. Roosevelt: Opuštěná cesta*⁹ a z knihy ruského historika Nikolaje Nikolajeviče Jakovleva *Franklin D. Roosevelt: Člověk a politik*.¹⁰ Obě práce popisují Rooseveltovu osobu od jeho prvních politických, ale i životních kroků, až do jeho smrti. U Jakovleva lze najít značné množství zajímavých informací osobní povahy týkající se vlastností Franklina Delano Roosevelta, včetně názorů prezidentových spolupracovníků a odpůrců na jeho charakter. V knihách obou autorů také najdeme množství zajímavých Rooseveltových citátů.

Mezi páteřní prameny druhé poloviny mé práce patří kniha *The Coming of the New Deal*¹¹ od amerického historika Arthura Meiera Schlesingera Jr., která podrobně popisuje zákony a opatření New Dealu v zemědělství, v poskytování veřejných prací, při formování odborů a průmyslovém plánování. Stejným oblastem se věnuje i práce¹² amerického profesora historie Williama E. Leuchtenburga, který se navíc zaměřil na období těsně předtím, než se Roosevelt poprvé ujal prezidentského úřadu a zároveň popsal i počátek druhé světové války z pohledu Rooseveltovi administrativy. Jednotlivé části zákona o národní průmyslové obnově a podrobně rozebrané rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ve věci Schechter Poultry Corporation jsem našel v publikaci *New Deal and Business Recovery*¹³ od amerického profesora Wallace E. Daviese, která je součástí jedenácti dílné série publikací s názvem *Select Problems in Historical Interpretation*, jež se zaměřuje na vybrané problémy Spojených států amerických v první polovině dvacátého století. Další díl¹⁴ stejné série se věnuje problematice zaměstnanosti a profesori David M. Potter a William Goetzmann zde podrobně popsali Wagnerův zákon a činnost Správy na podporu zaměstnanosti.

Dějiny Spojených států amerických od osídlení, přes období hospodářské krize let 1929 až 1933 až po devadesátá léta dvacátého století zachytili George B. Tindall

⁶ KAVKA, Pavel, VÍTEK, Jiří. *Spojené státy americké*. 1. vydání. Praha: Svoboda, 1977. 358 s.

⁷ KREJČÍ, Oskar. *Americký konzervatismus*. 1. vydání. Praha: Svoboda 1987. 257 s.

⁸ KREJČÍ, Oskar. *USA a mocenská rovnováha*. 1. vydání. Praha: Svoboda, 1989. 346 s.

⁹ BLAHOŽ, Josef. *F.D. Roosevelt: Opuštěná cesta*. 1. vydání. Bratislava: Obzor, 1988. 314 s.

¹⁰ JAKOVLEV, Nikolaj N. *Franklin D. Roosevelt: Člověk a politik*. 1. vydání. Praha: Svoboda, 1985. 502 s.

¹¹ SCHLESINGER, Arthur Meier. *The age of Roosevelt. [Vol. 2], The coming of the New Deal*. 1st ed. Boston: Houghton Mifflin, 1958. xii, 669 s.

¹² LEUCHTENBURG, William E. *Franklin D. Roosevelt and The New Deal (1932-1940)*. 1. vydání. New York: Harper & Row, Publisher, Inc., 1963. 390 s.

¹³ DAVIES, Wallace E. *The New Deal and business recovery*. New York: Holt, Rinehart and Winston, 1960. x, 70 s. Select problems in historical interpretation; part 6.

¹⁴ GOETZMANN, William, POTTER, David Morris. *The New Deal and employment*. New York: Holt, Rinehart and Winston, 1960. x, 85 s. Select problems in historical interpretation; part 7

a David E. Shi ve výborně strukturované knize *Dějiny Spojených států amerických*.¹⁵ Podobným oblastem amerických dějin se věnovali také Allan Nevins a Henry Steele Commager v publikaci *Dějiny Spojených států*.¹⁶ Dalším americkým autorem, od kterého jsem ve své práci čerpal, byl profesor harvardské university Frank Freidel, který ve své práci stručně popsal působení opatření New Dealu.¹⁷ Zbylé zdroje mé diplomové práce jsou uvedeny v seznamu literatury.

Při vypracování diplomové práce jsem užíval analytické metody a při strukturování jednotlivých kapitol jsem dbal na chronologickou posloupnost od starších událostí a zákonů k novějším. V první kapitole jsem usiloval o vyličení společenské a politické atmosféry v poválečných dvacátých letech. V další podkapitole jsem popsal, k čemu došlo v říjnu roku 1929 na newyorské burze, co zapříčinilo krach burzy a jaký dopad tato událost měla na americké hospodářství a společnost. V poslední části první kapitoly jsem zachytil reakci republikánské vlády a prezidenta Hoovera na počínající velkou hospodářskou krizi.

Další kapitola mé práce je zaměřena na popsání osobního života a politické kariéry Franklina Delano Roosevelta. Důraz jsem kladl na zachycení politických, ale i životních překážek, se kterými se Roosevelt musel vypořádat na své politické cestě od senátora státu New York až po prezidenta USA. Druhá část této kapitoly je věnována původu, aplikaci a definici pojmu New Deal, který je nerozlučně spjat s osobou Franklina Delano Roosevelta.

Jádro mé diplomové práce spočívá ve třetí kapitole, kde jsem usiloval o analýzu nejdůležitějších opatření New Dealu přijatých během období takzvaných „prvních sta dní“. Jednotlivé složky hospodářství jsem se snažil ve třetí kapitole řadit stejně tak, jak se na ně zaměřovala vládní reformní aktivita, tudíž druhá podkapitola je věnována stabilizaci měny a opatřením v bankovníctví. Výrazně jsem se zaměřil na popsání programů poskytujících veřejné práce a odlišení přístupu Harold Ickese a Harry Hopkinse k řešení problému vysoké nezaměstnanosti. S úsilím o snížení nezaměstnanosti souvisel i projekt obnovy údolí Tennessee, který jsem zpracoval v jedné z podkapitol. Rooseveltova administrativa musela vyvinout značnou aktivitu pro obnovení fungujícího zemědělství. Dané úsilí a aplikaci zákona o regulaci zemědělství jsem rozebral ve čtvrté podkapitole. V poslední podkapitole třetí kapitoly jsem se snažil podrobněji rozebrat zákon o národní průmyslové obnově, především

¹⁵ TINDALL, George dB., SHI, David E. *Dějiny Spojených států amerických*. 2. vydání. Praha: NLN, 1996. 897 s.

¹⁶ NEVINS, Allan, COMMAGER, Henry S. *Dějiny Spojených států*. 1. vydání. Klatovy: AMLYN, 1994. 379 s.

¹⁷ FREIDEL, Frank. *The New Deal in historical perspective*. Washington: American Historical Association, 1959. 21 s.

proces uzavírání kódů čestné konkurence, aplikaci článku 7a a vliv symboliky modrého orla na ozdravení průmyslu.

Ve čtvrté kapitole jsem se zaměřil na počínající odpor Nejvyššího soudu USA k prohlašování zákonů New Dealu za ústavní. Detailně jsem se popsal, v čem spatřoval Nejvyšší soud USA neústavnost zákona o národní průmyslové obnově a jaké důsledky mělo toto rozhodnutí.

Pátá kapitola, podobně jako kapitola třetí, se věnuje rozboru zákonů druhých sta dní a patří mezi páteční kapitoly mé diplomové práce. Zhodnotil jsem v ní posun Rooseveltovi politiky oproti období prvních sta dní a dále jsem se usiloval o popsání Wagnerova zákona a jeho rozdílného zaměření oproti činnosti Správy na podporu zaměstnanosti. Dále jsem v jedné z podkapitol popsal zákon o sociálním zabezpečení, který vnesl do amerických dějin novinku v podobě zakotvení sociálních práv občanů.

Poslední kapitola mé diplomové práce začíná vyličením pozice, ve které Franklin Delano Roosevelt vstupoval do svých druhých prezidentských voleb, popisuje voličskou základnu, která ho zvolila podruhé prezidentem Spojených států amerických a zdůrazňuje rozpory uvnitř demokratické strany. Základem poslední kapitoly je rozbor vztahu Nejvyššího soudu USA a Roosevelta, kdy jeho tvrdohlavý nátlak na změnu federálního soudnictví způsobil, mimo všeobecného opovržení, i změnu postoje Nejvyššího soudu USA k zákonům New Dealu. Dále jsem zachytil náročné formování amerických odborů a více jsem se zaměřil na vztah odborových organizací AFL a CIO. Poslední podkapitola mé diplomové práce je věnována popisu počínající hospodářské krize, která společně s vnitřními rozpory demokratické strany oslabila Rooseveltovo postavení, a prosazování dalších reformních opatření se stalo těžkopádným procesem.

Téma New Dealu je bohatě zpracováno jak českými, tak především americkými historiky, kteří hodnotí působení reforem a zákonů z nejrůznějších pohledů. Pro detailnější zpracování by bylo užitečné pracovat s prameny lidí, kteří se podíleli na tvoření zákonů New Dealu. Příkladem může být kniha od Raymonda Tugwella *Democratic Roosevelt* nebo od Samuela Rosenmana *Working with Roosevelt* či publikace od historika Jamese Burnse *Lion and Fox*. Přestože velká hospodářská krize zasáhla Spojené státy americké téměř před osmdesáti lety, problematika nepodložených burzovních a bankovních spekulací a nedostatku z nadbytku je aktuální i dnes. Americká hypotéční krize z roku 2007 je toho důkazem. Zajímavým tématem k další vědecké práci by byla komparace příčin, průběhu a následků velké hospodářské krize z let 1929 až 1933 a již zmíněné americké hypoteční krize z roku 2007.

1 USA na přelomu 20. a 30. let

1.1 Spojené státy americké ve dvacátých letech

Po vítězném tažení amerických vojsk v první světové válce si Američané přáli oddech a návrat od idealistických a mezinárodních témat k budování svého hmotného zabezpečení a řešení více přízemních, každodenních problémů. Američané se stále více názorově rozcházeli s prezidentem Wilsonem, který je provedl přes období války až do začátku poválečného období na konci dvacátých let. Právě Wilsonův idealismus¹⁸ stále více unavoval široké masy obyvatelstva a politická nálada se přesunula směrem ke konzervatismu¹⁹ a návratu k „normálním poměrům“, které sliboval tehdejší republikánský kandidát na úřad prezidenta Warren Gamaliel Harding.²⁰

Národ se s postojem Hardinga ztotožnil a ten v prezidentských volbách s přehledem porazil svého demokratického protikandidáta Jamese Coxe rozdílem sedmi milionů hlasů ve prospěch republikánského kandidáta. Harding se ujal prezidentského úřadu v roce 1921, ale jeho krátké působení v Bílém domě nelze považovat za úspěšné. Neúspěch jeho prezidentství lze částečně spatřovat už v jeho samotné povaze, kdy i sám Harding si uvědomoval omezenost svého rozhledu, intelektu a schopnosti vést, ale především ve skandálech a zkorumpovanosti jeho úřadu. V roce 1923 vyšly najevo nejvýraznější skandály, kdy se ukázalo, že vedoucí Výboru veteránů plnil dodávky pro nemocnice, dále vypluly napovrch podvodné machinace s německým majetkem zabraným po válce a nejzávažněji působil případ, kdy ministr vnitra Albert B. Fall pronajímal soukromým společností vládní naftové ložisko, které mělo sloužit jako rezerva pro výjimečné případy. Harding svoji negativní

¹⁸ *Idealismus* je teorie mezinárodních vztahů, která je nerozlučně spjata s americkým prezidentem W. Wilsonem. Prezident ji aplikoval na situaci první světové války, kdy konflikt chápal jako nové uspořádání světového politického systému, v němž dochází k přechodu od starého uspořádání mezinárodních vztahů k novému. Starý pořádek je založen na moci, nerespektování práva, zájmech militaristických tyranů a přiči se obecným morálním zásadám lidstva. Nový pořádek spočívá na organizovaném společném míru, který není založen na vítězství zbraní a nově vnucené mocenské rovnováze. Sám W. Wilson svůj idealismus popisuje takto: „ne mocenská rovnováha, ne jedna mocná skupina národů postavená proti druhé, ale jedna všeobsahující mocná skupina národů, která bude kurátorem světového míru.“ KREJČÍ, Oskar. *USA a mocenská rovnováha*. 1. vydání. Praha: Svoboda, 1989. 105 s.

¹⁹ Termín *konzervatismus* uvedl v život francouzský politik R. de Chateaubriand, jehož heslem bylo podporovat krále, svobodu, loajální a řádné lidi. Jako idea usiluje o zachování privilegií aristokracie a ideální politický systém spatřuje v monarchistickopatriarchálním uspořádání. V současném pojetí mezi význačné rysy konzervatismu patří obhajoba kapitalistických vlastnických vztahů, podnikatelská svoboda a omezování v oblasti politické a kulturní svobody, obhajoba sociálně třídní diferenciacie. Dále je příznačné zachování neměnných tradic a vůle použít stát k prosazení buržoazních zájmů. KREJČÍ, Oskar. *Americký konzervatismus*. 1. vydání. Praha: Svoboda 1987. s. 17 a 104.

²⁰ TINDALL, George dB., SHI, David E. *Dějiny Spojených států amerických*. 2. vydání. Praha: NLN, 1996. s. 541-542.

reputaci nestihl napravit, neboť v roce 1923 zemřel na zdravotní komplikace způsobené předchozím infarktem.²¹

Třicátým prezidentem Spojených států amerických se za těchto nečekaných událostí stal tehdejší viceprezident Calvin Coolidge. Tichý Cal, jak se prezidentu Coolidgeovi pro jeho klidnou povahu a nevýrazné vystupování přezdívalo, byl skutečný konzervatívec a pokračoval v přestavbě válečné výroby na výrobu mírovou, zmírňoval vládní zásahy do průmyslu a obchodu a podporoval soukromé podnikání.²²

Pokračování v nastoleném rozkvětu obchodu a zároveň očista od skandálů zesnulého prezidenta Hardinga vynesla Coolidgeovi v prezidentských volbách roku 1924 hladké vítězství nad jeho ostatními protikandidáty, kterými byli John W. Davis za vnitřně roztržštěnou demokratickou stranu a senátor Robert M. La Follett za nově vzniklou Pokrokovou stranu.²³

Pro celá dvacátá léta vedená pod taktovkou republikánských prezidentů Hardinga, Coolidge a Hoovera²⁴ je příznačná podpora kapitálu a odstranění vládní regulace podnikání v souladu s heslem, které vyslovil prezident Harding: „Chceme takový režim v Americe, aby vláda méně zasahovala do kapitálu, a kapitál více do vlády.“²⁵ Hospodářský rozkvět byl pro prezidenta Coolidge potvrzením, že zvolená cesta je správná a umožnila mu ještě vehementněji podporovat průmysl na úkor jiných oblastí hospodářství. Daňové zákony z poloviny dvacátých let, které zrušily darovací daň, snížily daň z nemovitostí a daň z příjmu fyzických osob společně se zvýšením cel, byly důkazem toho, že vláda republikánů i přes proklamovanou snahu držet se zásady „laissez faire“²⁶ si ponechala důležité vládní instrumenty, s jejíž pomocí vedla Spojené státy americké v souladu s blahobytem období dvacátých let do nové etapy vyspělého kapitalismu.²⁷

²¹ TINDALL, George dB., SHI, David E. *Dějiny Spojených států amerických*. 2. vydání. Praha: NLN, 1996. s. 545-546.

²² NEVINS, Allan, COMMAGER, Henry S. *Dějiny Spojených států*. 1. vydání. Klatovy: AMLYN, 1994. 337-338s.

²³ TINDALL, SHI. *Dějiny Spojených států*...,s. 547.

²⁴ Po demokratickém kandidátu W.Wilsonovi byl zvolen do čela Bílého domu Warren G. Harding (v čele od 1921- 1923), následoval Calvin Coolidge (1923 – 1929) a posledním republikánským prezidentem před příchodem F.D.Roosevelta byl Herbert Hoover (1929-1933). Tamtéž...,s. 825.

²⁵ NEVINS, Allan, COMMAGER, Henry S. *Dějiny Spojených států*, s. 338.

²⁶ *Laissez-faire* chápeme jako princip volné soutěže, kdy je trh pojímán jako prostor lidské svobody, ale je i zároveň jedinou efektivní formou fungování ekonomiky. Zásadu lze vyložit též ve smyslu, že trh se sám vyléčí a nejsou potřeba zásahy státu. KREJČÍ, Oskar. *Americký konzervatismus*. 1. vydání. Praha: Svoboda 1987. 114 s.

²⁷ NEVINS, Allan, COMMAGER, Henry S. *Dějiny Spojených států*, s. 338.

1.1.1 Poválečný hospodářský rozkvět

První světová válka změnila Spojené státy americké z dlužníka na věřitele a společně s tím výrobní etika ustoupila etice konzumní. Doba dvacátých let diktovala Američanům, že na prvním místě na žebříčku společenských hodnot stojí spotřeba a materiální statky. K poválečnému hospodářskému rozkvětu, který posunul USA²⁸ do sedla hospodářské velmoci, patřil i nárůst populace o 17 milionů obyvatel a s ním spojené rozrůstání velkoměst, která se stala středisky ekonomiky, kultury, obchodu a vzdělání. Významný vliv měly vynálezy v oblasti dopravy, sdělovacích prostředků a spojů. Doslova revoluci nejenom v dopravě, ale i v hospodářství, způsobil vynález automobilu. Fordův model T dosáhl v průběhu dvaceti let od jeho uvedení na trh v roce 1908 statusu společenské nezbytnosti. V roce 1920 bylo registrováno 9 milionů automobilů, o deset později se jejich počet téměř ztrojnásobil. Automobilový průmysl s sebou přinesl urychlení životního tempa, rozvoj infrastruktury, budování nových silnic, zvýšil těžbu ropy, produkci skla, pryže, oceli a textilu. Rozhlas a biografy se objevily později, avšak jejich rozmach byl stejně intenzivní jako v případě automobilů. První rozhlasová stanice začala vysílat v roce 1920 a na konci desetiletí byl rozhlasový přijímač takřka v každé rodině, biografy navštěvovalo týdně až devadesát milionů diváků.²⁹

1.2 Hospodářská krize let 1929 – 1933

Spojené státy americké se na konci druhého desetiletí vznášely na vlně „věčné prosperity“, tudíž ani jeden z prezidentských kandidátů v nastávajících prezidentských volbách neměl v úmyslu zmírňovat amerického hospodářského uspokojení. Ve volební kampani proti sobě vystoupili tehdejší ministr obchodu Herbert Hoover, kandidát republikánské strany, a za demokratickou stranu guvernér státu New York Alfred E. Smith.³⁰

Demokratický kandidát byl příslušníkem katolické církve, což ho společně s jeho irskými kořeny a dialektem, kterým mluvili zámožní Newyorčané, odsoudilo k nedůvěře mezi vesničany a maloměšťany. Významným finančníkům a průmyslníkům zase vyhovoval republikány nastolený směr minimálních zásahů státu do vedoucí role kapitalistických

²⁸

, anglický název pro Spojené státy americké

²⁹ NEVINS, Allan, COMMAGER, Henry S. *Dějiny Spojených států*, s. 341-343.

³⁰ BUDÍN, Stanislav. *USA portrét národa*. Praha: Svoboda, 1948. s. 63.

společností. Herbert Hoover dosáhl v prezidentských volbách v roce 1928 hladkého vítězství jak ve všelidovém hlasování, tak i v hlasování volitelů.³¹

Ve zlomovém roce 1929 se Hoover ujal prezidentského úřadu a jeho následující čtyřleté funkční období mělo být pokračováním hospodářského rozkvětu „zlatých“ dvacátých let. Hoover tehdy prohlásil: ..My v Americe, jsme blíž definitivnímu triumfu nad bídou, než kdykoli předtím.“³²

Říjnový krach na newyorské burze vyvedl prezidenta z hlubokého omylu. První náznaky poklesu cen akcií byly patrné již v září roku 1929. Burza se však s poklesem cen s relativním úspěchem vyrovnávala až do černého čtvrtku 24. října, kdy se ceny akcií zhroutily a vkladatelé se svých cenných papírů začali rychle zbavovat.³³ Dne 24. října bylo prodáno 12,9 milionu akcií. Narychlo vytvořené sdružení bankéřů se pokusilo situaci stabilizovat, avšak bezúspěšně. V úterý 29. října nastal opětovný prudký pokles hodnoty akcií a bylo prodáno 16 milionů akcií.³⁴

Nejtemnější týden v dosavadních dějinách burzy sídlící na ulici Wall Street znamenal, že akcionáři ztratili 15 miliard dolarů. Na konci roku 1929 ztráta činila 40 miliard dolarů. Obrovské množství vkladatelů přišlo o své celoživotní úspory. Drobní podnikatelé bez velké finanční rezervy ihned krachovali, zaměstnanci byli ve velkém propuštění, jedna banka za druhou hlásila bankrot, poptávka po zboží rapidně klesla a celé americké hospodářství se začalo hroutit jako domeček z karet.³⁵

1.2.1 Příčiny krachu

Krach na newyorské burze byl jen stržením opony, za kterou se skrývala nemoc amerického kapitalistického systému, v němž podnikání nestálo na pevných základech a vezlo se na vlně burzovní spekulace.

Co bylo příčinou hluboké hospodářské deprese, která odstartovala krachem burzy na Wall Street? Určité náznaky lze pozorovat v době poválečného rozkvětu amerického hospodářství, kdy ministr financí Andrew W. Mellon, který ve své funkci vydržel po celá

³¹ TINDALL, SHI. *Dějiny Spojených států*.....s. 554.

³² NEVINS, Allan, COMMAGER, Henry S. *Dějiny Spojených států*, s. 344.

³³ TINDALL, SHI. *Dějiny Spojených států*.....s. 556.

³⁴ JAKOVLEV, Nikolaj N. *Franklin D. Roosevelt: Člověk a politik*. 1. vydání. Praha: Svoboda, 1985. s. 127.

³⁵ BUDÍN, Stanislav. *USA portrét národa*. Praha: Svoboda, 1948. s. 64.

dvacátá léta, prosazoval politiku snížení daní pro bohaté vrstvy, za účelem vyšších investic a celkového rozhybání trhu.³⁶

Mellon společně s republikánskou vládou zastával politiku vysokých cel. Takzvaný Fordneyho a McCumberův sazebník z roku 1922 navýšil cla výrobků z kovozpracujícího a chemického průmyslu, a tím splnil Mellonův záměr pomoci velkopřemyslníkům odstranit zahraniční konkurenci. Spojené státy americké si v první světové válce upevnily své hospodářské postavení. Státy z řad poražených, ale i spojenců, se staly jejich dlužníky. Avšak vysoká cla zmrazila dlužníkům možnost uspokojit svého věřitele prostřednictvím zahraničního obchodu, a tím byla zachována patová situace.³⁷

Přestože velká hospodářská krize na přelomu dvacátých a třicátých let zasáhla všechny vrstvy obyvatelstva, je důležité zdůraznit, že na jejím vzniku se nepodílely rovnoměrně. Zemědělství ve Spojených státech amerických zažívalo příznivé období za první světové války a těsně po jejím konci díky vládním subvencím. V polovině dvacátých let ceny zemědělských produktů začaly prudce klesat. Situaci ještě zhoršil obranářský postoj ostatních států vůči americké celní politice. Zareagovaly na ni totiž tím, že snížily dovoz a spotřebu amerických výrobků. Tato situace vyvolala zemědělskou krizi, jež byla předzvěstí velké hospodářské krize roku 1929, která navíc připravila zemědělce i o odbyt na domácím trhu.³⁸

Dělníci na tom ve dvacátých letech nebyli lépe než zemědělci. Absence sociálního zákonodárství, silně zakořeněný americký individualismus³⁹ a vedoucí role buržoazních velikánů znemožňovaly vytvořit stabilní a nezávislé odborové hnutí, které by s úspěchem hájilo zájmy pracující třídy. Střední vrstva obyvatelstva se pod vlivem reklamy, konzumního způsobu života a vidiny sebe sama v zámožných kruzích americké společnosti, pustila do nerozumných burzovních spekulací, ve kterých mnozí z nich přišli o své celoživotní úspory.⁴⁰

Nejvýznamnější roli při pádu newyorské burzy, jejích příčinách a v následné hospodářské krizi sehrály nejzámožnější vrstvy, v první řadě především burzovní makléři a investoři. Dále pak podnikatelé vlastníci obrovské průmyslové a obchodní korporace, kteří v době „věčné prosperity“ dvacátých let sklízeli obrovské zisky při konstantních nákladech na

³⁶ TINDALL, SHI. *Dějiny Spojených států*...,s. 544.

³⁷ Tamtéž.

³⁸ BUDÍN, Stanislav. *USA portrét národa*. s. 68.

³⁹ *Individualismus* se objevil v 17. a 18. století jako jedna z forem humanistické ideologie a hlásal svobodu jednotlivce zbavenou stavovských a církevních okovů. Pro pozdější dobu je příznačné individualismus pojímat podle principu, každý jedná a odpovídá sám za sebe a sleduje pouze své zájmy. Individualismus ve Spojených státech amerických ve dvacátých letech 20.století nebyl až tak tvrdý. Herbert Hoover viděl zmírnění tvrdého individualismu v jistém omezení silných a mocných. Avšak tímto omezením měl na mysli rozšíření podnikání co nejširší vrstvě obyvatelstva.

⁴⁰ BUDÍN, Stanislav. *USA portrét národa*. s. 67-69.

pracovní a výrobní výdaje. To mělo za následek, že třetina zisku připadla pěti procentům obyvatelstva.⁴¹ V roce 1929 dvě stě korporací vlastnilo téměř polovinu podnikového bohatství Spojených států amerických.⁴² Farmáři, kteří téhož roku tvořili téměř polovinu amerického obyvatelstva, se podíleli pouhými dvanácti procenty na celkovém finančním oběživu USA. Soustředění kapitálu do rukou pár vyvolených a investice do růstu svých monopolních společností stále více rozevíraly nůžky mezi vzrůstající produktivitou a klesající kupní silou ostatních vrstev obyvatelstva. Obrovské zisky lákaly k burzovním spekulacím, které neměly střízlivý základ.⁴³

1.2.2 Následky zhroucení newyorské burzy

Pád burzy spustil hospodářskou krizi, která byla nejhlubší v dějinách Spojených států amerických. Oproti hospodářské krizi z roku 1893, jež trvala do počátku roku 1897, a dále předválečným, krátkodobým krizím z let 1904 a 1907, byla krizí, která trvala po celé třetí desetiletí a silně oťásala americkým kapitalismem.^{44 45}

V letech 1930 – 1933 poklesla průmyslová výroba na polovinu. Výroba oceli klesla z 57 miliónů na 13 miliónů tun, automobilů se prodalo o 3,5 miliónů méně a index výroby poklesl o 55 bodů. Bez práce se ocitlo 17 miliónů lidí, což tvořilo čtvrtinu práce schopné skupiny obyvatelstva.⁴⁶

Zahraniční obchod i díky politice vysokých cel klesl o 60%. Krize v zemědělství z roku 1925 výrazně snížila ceny zemědělských produktů, jež se soustavně propadaly po celé čtyři roky až do krachu na Wall Street. Příjmy farmářů za dané období spadly ze sedm miliard na dvě miliardy. Farmáři, neschopni plnit své závazky, byli nuceni opustit své pozemky, o kterých se rozhodovalo v bankami nařízených dražbách. Docházelo k paradoxním situacím, kdy nezaměstnaní, hladoví občané neměli peníze na obživu, a na druhé straně farmáři ničili své zásoby, neboť nebyl odbyt pro jejich plodiny. Hodnota dolaru klesala, a s ním i úspory

⁴¹ TINDALL, SHI. *Dějiny Spojených států...*, s. 544.

⁴² DAVIES, Wallace E. *The New Deal and business recovery*. New York: Holt, Rinehart and Winston, 1960. Select problems in historical interpretation; part 6. s.ix. (přeloženo mnou – D.M.).

⁴³ BUDÍN, Stanislav. *USA portrét národa*. s. 64.

⁴⁴ NEVINS, Allan, COMMAGER, Henry S. *Dějiny Spojených států*, s. 346.

⁴⁵ *Kapitalismus* je forma ekonomicko-sociálního uspořádání společenského systému výroby, směny a spotřeby. Základními rysy jsou svobodný trh, rozvinutá dělba práce a soukromé vlastnictví výrobních zdrojů. KOLEKTIV AUTORŮ. *Ottova všeobecná encyklopedie*. 1.vydání. Praha: OTTOVO, 2003. Svazek první A-L. s. 588.

⁴⁶ KAVKA, Pavel, VÍTEK, Jiří. *Spojené státy americké*. 1. vydání. Praha: Svoboda, 1977. s. 105.

šťradatelů v bankách. Většina drobných vkladatelů své úspory již nikdy neviděla, zanikly společně s tisíci bankami, které je měly spravovat.⁴⁷

1.2.3 Hooverova pasivita

Atmosféra na počátku třetího desetiletí byla zoufalá⁴⁸, lidé opouštěli své obydlí a uchýlovali se na okraje měst do plechových chatrčí zvaných hoovervilly. Počáteční reakce výkonné moci na události z října roku 1929 neodpovídaly nastalé situaci. Prezident Hoover a jeho vláda byli přesvědčeni, že krize je způsobena nedostatkem obchodní odvahy a aktivity a věřili, že návrat k hospodářskému růstu je blízko. Krizi připisovali cyklickému vývoji kapitalismu a spoléhali na samoléčebné schopnosti trhu v souladu se zásadou laissez-faire.

Avšak stále klesající křivky všech podstatných hospodářských ukazatelů přiměly vládu k alespoň částečné aktivitě. Na základě Glass-Steagalova zákona z února 1932 byly poskytnuty prostředky pro obchodní úvěry, dále bylo uvolněno 750 miliónů dolarů ve zlatě, kterým byly předtím kryty bankovky vydávané v rámci federálního rezervního systému, za účelem zlepšení úvěrové situace a zahraničního obchodu. Vznik diskontních hypotečních bank podpořil federální zákon o bankovních půjčkách na bydlení z července roku 1932. Téhož měsíce byl přijat zákon o nouzové pomoci ve výstavbě, který poskytl Společnosti pro financování obnovy (Reconstruction Finance Corporation – REFICA) 300 miliónů dolarů na půjčky jednotlivým státům.⁴⁹ Společnost poskytovala půjčky především vlastníkům velkých stavebních a úvěrových korporací, bank, pojišťoven, železnic a zemědělských hypotečních sdružení, tedy těm, kteří na způsobení velké hospodářské krize měli značný podíl viny.⁵⁰ Na veřejné práce, které přesahovaly rámec působnosti jednotlivých států, byla přidělena půjčka ve výši 322 miliónů dolarů, jednotlivým státům a obcím připadla půjčka v hodnotě 1,5 miliardy dolarů.⁵¹

⁴⁷ BUDÍN, Stanislav. *F.D. Roosevelt*. 1. vydání. Praha: Orbis, 1965. s. 49-51.

⁴⁸ Atmosféra přelomu roku 1930 – 1931: „Hledání pokračuje, oblečení se mění v hadry, obuv se rozpadá. Noviny pod košilí chrání před mrazem, chodidla chrání před chladem místo podrážky lepenka, vatou vycpané boty usnadňují dlouhé chození po ulicích, onuce omotané kolem nohy usnadňují dlouhé stání před branami továren. Mezitím se vyčerpávají poslední úspory rodiny. Otec ztratil naději, tráví dlouhé hodiny doma, podrážděný s pocitem viny ... Maso ze stolů mizí, máslo nahrazuje lůj, otec vychází na ulici čím dál méně, jeho mlčení je strašně tíživé ... Stíny v temných, studených místnostech houstnou, otec je zatrpklý, bezmocný a plný studu, vyhublé děti jsou čím dál častěji nemocné a matka, která se ve dne drží, celé noci propláče.“ JAKOVLEV, Nikolaj N. *Franklin D. Roosevelt: Člověk a politik*. 1. vydání. Praha: Svoboda, 1985. s. 132.

⁴⁹ TINDALL, SHI. *Dějiny Spojených států...*, s. 559-560

⁵⁰ BLAHOŽ, Josef. *F.D. Roosevelt: Opuštěná cesta*. 1. vydání. Bratislava: Obzor, 1988. s. 73

⁵¹ TINDALL, SHI. *Dějiny Spojených států...*, s. 559-560.

Hoover vyzval guvernéry jednotlivých států, aby v co nejširší míře organizovali veřejné práce, kde by nezaměstnaní našli obživu. Veřejné práce pomohly zlomku obyvatelstva, ale problém obrovské nezaměstnanosti vyřešit nedokázaly.⁵² Americká federace práce nedokázala nezaměstnaným dělníkům pomoci a zachovávala pasivitu Hooverovy politiky. Nezaměstnaní, zoufalí dělníci a zkrachovalí farmáři se začali sdružovat a vyjadřovat svoji nespokojenost účastí na celonárodních demonstracích, takzvaných „hladových pochodech“ směřujících do Washingtonu, které se konaly v prosinci roku 1931 a 1932. Další z řady těch, které krize postihla, byli váleční veteráni z první světové války. Na jaře roku 1932 se dožadovali vyplacení válečných důchodů, na které měli nárok podle zákona, jež schválila Sněmovna reprezentantů. Senát návrh zamítl a účastníci, kteří pokračovali v protestu, se usídlili v prázdných vládních budovách na dohled od Kapitolu. Vláda měla obavu, že protest nabude rozměrů sociální revoluce proti vládnoucí vrstvě a jejím institucím. Armáda pod vedením generála Douglase MacArthura zasáhla proti neozbrojeným vojenským vysloužilcům velmi tvrdě a z provizorních osad je vyhnala. Násilný zásah proti válečným veteránům jen podtrhl bezvýchodnost vládních protikrizových opatření.⁵³

Jednotlivým občanům se kromě podpory veřejných prací přímé podpory nedostávalo. Miliony nezaměstnaných se nemohly o pomoc vlády výrazně opřít. Podpora zámožných vrstev, které podle úvah širokých mas byli jednou z příčin hluboké deprese, vyvolala v řadách lidí hněv, touhu po změně a sílily myšlenky na revoluční svržení současného kapitalistického uspořádání. Neschopnost vzít pevně do rukou otěže národa, víra v individualismus a v minimální zasahování státu do chodu trhu společně s absencí sociálních zákonů, způsobily, že se hospodářská krize jen dále prohlubovala. V zoufalé atmosféře občané s nadějí na lepší zítřky očekávali, co přinesou prezidentské volby na podzim roku 1932. Toužili po někom, kdo je vyvede z krize, kdo bude mít jasnou vizi a postará se o její naplnění a kdo jim opět dodá pocit hrdosti a národního sebevědomí. Po vítězných prezidentských volbách byl Franklin Delano Roosevelt odhodlán tyto tužby naplnit.

⁵² BLAHOŽ, Josef. *F.D. Roosevelt: Opuštěná cesta*. s. 69.

⁵³ Tamtéž... s. 73-74.

2 F. D. Roosevelt a New Deal

O výjimečnosti v pořadí třicátého druhého prezidenta Spojených států amerických, Franklina Delana Roosevelta, svědčí vedle jeho vůdcovských schopností, především skutečnost, že jako jediný v celé historii Spojených států amerických se stal prezidentem ve čtyřech funkčních obdobích za sebou. Americký národ vedl jako prezident v letech 1933 – 1945. Prezidentského úřadu se ujal v době nejhlubší krize, která způsobila rozvrat ve všech složkách hospodářství a společnosti. Situace vyžadovala aktivní, odvážná a rozhodná řešení, jež Roosevelt aplikoval do protikrizových opatření známých jako New Deal. Přesto, že New Deal byl nejmajetnějšími vrstvami společnosti považován za radikální a vrstvami nejchudšími za umírněný, dosáhlo jeho opatření ozdravení hospodářství. Své velitelské schopnosti uplatňoval již jako náměstek ministra námořnictva a naplno je projevil ve 2. světové válce, kdy spojenecká vojska odvrátila agresi fašistického Německa.

2.1 Franklin Delano Roosevelt – život a politická kariéra

Rod Rooseveltů má ve Spojených státech amerických hluboké kořeny. První záznamy sahají až do čtyřicátých let 17. století, kdy se v Novém Amsterdamu objevil rod van Roosevelt. Otec budoucího prezidenta, James Roosevelt, byl neúnavný podnikatel. Věnoval se těžbě živičného uhlí, byl prezidentem Společnosti jižních železnic a jako prezident společnosti se podílel na stavbě průplavu mezi Tichým a Atlantským oceánem v Nikaragui. James Roosevelt vstoupil do stavu manželského se Sarou Delano, matkou Franklina Delano Roosevelta, v říjnu roku 1880. Sara Delano, dcera váženého obchodníka Warren Delana, pocházela z vysokých poměrů a na prostředí vlivných mužů americké hospodářské aristokracie byla zvyklá.⁵⁴

Franklin Delano Roosevelt se narodil 30. ledna 1882. Vyrůstal v usedlosti v Hyde Parku, v údolí řeky Hudson, sto kilometrů západně od New Yorku. Prostředí to bylo privilegované, stejně jako jeho původ. Rooseveltům byly sousedy nejvýznamnější rodinné klany Spojených států amerických v čele s Astory, Vanderbilty a Ogdeny. Výjimečné prostředí mu bylo poskytnuto i při studiích. Ve čtrnácti letech odešel na školu do městečka Groton, která byla položena na základech anglických univerzit. Vyzdvihovala službu Bohu, službu vlasti, prostý život na kolejích a měla až archaické studijní osnovy a řády. V červnu

⁵⁴ JAKOVLEV, Nikolaj N. *Franklin D. Roosevelt: Člověk a politik*. s. 12-16.

roku 1899 Roosevelt svá studia na Grotonu úspěšně dokončil a následující rok byl přijat na Harvardskou univerzitu. Mezi jeho široké studijní zájmy patřila historie, státní právo, ekonomie a žurnalistika. Stal se šéfredaktorem harvardského časopisu *Crimson*. S průměrnými známkami dokončil bakalářské studium v roce 1903. Ve studiích na magisterský titul pokračoval na právnické fakultě Columbijské univerzity v New Yorku, ale studia ho nenaplňovala. Na právnický diplom nedosáhl a studia ukončil v roce 1907. Podrobil se pouze zkouškám v newyorském kolegiu právníků a byl přijat na místo advokátního koncipienta do renomované advokátní kanceláře Carter, Ledyard and Milburn.⁵⁵

Dne 17. března roku 1905 Franklin Delano Roosevelt vstoupil do svazku manželského se svou sestřenicí Eleanor, jež byla neteří tehdejšího republikánského prezidenta Theodora Roosevelta. Franklin ke svému strýci s nadšením vzhlížel. Obdivoval jeho vedení státu, ale také mu byl vděčný, že přijal nad Eleanor ochrannou ruku poté, co zemřeli oba její rodiče. Z jejich manželství vzešlo šest dětí, jedna dcera a pět synů. Roosevelta práce na pozici advokátního koncipienta v kancelářském prostředí příliš neuspokojovala. Co však jeho aktivní povaze na jeho povolání vyhovovalo, byla práce mezi lidmi, což mu umožnilo setkání s bídou a nouzí chudých lidí, tedy prostředím, které mu doposud zůstávalo utajeno. Čím dál více viděl svou budoucnost v politice. Roosevelt chtěl napodobit cestu Theodora Roosevelta až do Bílého domu, nejdříve se stát členem zákonodárního sboru, dále náměstkem ministra námořnictví, poté být guvernérem státu New York a poté se stát prezidentem Spojených států amerických.⁵⁶

2.1.1 Rooseveltovy politické začátky

Rok 1910 byl začátkem politické kariéry Franklina Delano Roosevelta. Korupce prosakovala do obou politických táborů, napříč celým státním aparátem, tudíž vedení demokratické strany v Dutchess County potřebovalo nové, neznámé a nekompromitované politiky. To tehdy osmadvacetiletý Roosevelt splňoval a jeho dalším pozitivem byla rodová a finanční příslušnost k nejvyšším vrstvám americké společnosti. Roosevelt nabídku na kandidaturu ve 26. senátorském obvodu státu New York přijal a energicky se ujal volební kampaně. Voliče dokázal upoutat svým volebním automobilem, otevřeností a především

⁵⁵ JAKOVLEV, Nikolaj N. *Franklin D. Roosevelt: Člověk a politik*. s. 23, 27-31, 36 a 38.

⁵⁶ Tamtéž ... s. 33-39

kritikou korupce ve vlastní straně, kterou ovládali členové Tammany Hallu.⁵⁷ Roosevelt zvítězil v obvodě, kde doposud vládli republikáni, a stal se členem senátu státu New York.⁵⁸

Přestože Roosevelt působil jako státní senátor, dokázal na sebe upozornit ve federálním měřítku. Ve volbách do federálního senátu⁵⁹ se postavil proti kandidatuře Billieho Sheehana, demokratického kandidáta, který zachovával prodejnou a korupční politiku Tammany Hallu. Spolu s dalšími stranickými kolegy Roosevelt vytvořil opozici, bez které demokraté v zákonodárném sboru státu New York neměli potřebnou většinu. Výsledkem byl kompromis, kdy Sheehan svoji kandidaturu stáhl a místo něj se obě skupiny dohodly na jiném kandidátovi. Odvážný postoj proti prohnilým stranickým strukturám zaujal demokratického guvernéra státu New Jersey, Woodrowa Wilsona, který se po vítězných volbách v roce 1912 stal prezidentem. Loajalita k nastupujícímu prezidentovi byla odměněna a Franklin Delano Roosevelt přijal funkci náměstka ministra námořnictva.⁶⁰

Jako ministr se snažil rozšířit, modernizovat a zkvalitnit válečné loďstvo, ale jeho snaha se nesečkala v Kongresu s pochopením, jelikož na začátku dvacátého století se v zahraniční politice Spojených států amerických výrazně formoval izolacionismus.⁶¹ Teprve poté, co prezident Wilson v dubnu 1917 vypověděl Německu válku, mohl Roosevelt naplno uplatit své zánění pro námořnictvo, které výrazně pomohlo ke kapitulaci Německa. Vítězství v první světové válce posílilo status USA jako světové velmoci. Avšak Wilsonova výrazná orientace na poválečnou zahraniční politiku sebou nesla oslabení jeho pozice na domácí politické scéně. Američané ztratili zájem o jeho politiku, což se promítlo i do odmítnutí republikánské senátní většiny ratifikovat vstup USA do Společnosti národů. V následujících prezidentských volbách v roce 1920 Roosevelt podporoval kandidaturu Alfreda Smitha, kterému byl na stranickém sjezdu protějškem James M. Cox. Sjezd zvolil za

⁵⁷ *Tammany Hall*, sídlo ustředí Demokratické strany pro město i stát New York. Do podvědomí společnosti název Tammany vstoupil jako dobročinná společnost, která se starala o přistěhovalce. Později došlo ke sloučení společnosti Tammany a vedení newyorské demokratické strany. Od poloviny 19. století se Tammany Hall stává jednou z nejvlivnějších skupin v hospodářském i politickém životě USA. Na přelomu 19. a 20. století se po výrazných úplatkářských skandálech stává jméno Tammany definitivně symbolem korupce a prohnilosti. BLAHOŽ, Josef. *F.D. Roosevelt: Opuštěná cesta*. s. 29.

⁵⁸ BUDÍN, Stanislav. *F.D. Roosevelt*. s. 23-26.

⁵⁹ V té době federální senátory Spojených států amerických volili zákonodárné sbory jednotlivých států, dle článku 1 ústavy USA. Ke změně článku federální ústavy o volbě senátorů došlo sedmnáctým dodatkem k ústavě, který vstoupil v platnost v roce 1913. Dodatek praví, že členy senátu Spojených států amerických tvoří dva senátoři za každý stát federace, kteří jsou voleni obyvatelstvem daného státu na funkční období šesti let. BLAHOŽ, Josef. *F.D. Roosevelt: Opuštěná cesta*. s. 29-30.

⁶⁰ BUDÍN, Stanislav. *F.D. Roosevelt*. s. 26-29.

⁶¹ *Izolacionismus* v obecném pojetí znamená, že se stát odtrhl od mezinárodního dění a soustřeďuje se na svoje domácí záležitosti. V zahraniční politice se vyznačuje malou aktivitou. KREJČÍ, Oskar. *USA a mocenská rovnováha*. s. 33.

kandidáta na prezidentský úřad Jamese M. Coxe a za viceprezidenta právě Franklina Delano Roosevelta. Prohra demokratické strany v prezidentských volbách znamenala vystřídání celého státního aparátu a Roosevelt na čas opustil politiku a hledal zaměstnání v soukromém sektoru.⁶²

Pracovních nabídek měl Roosevelt nepřehledné množství. Stal se viceprezidentem společnosti Fidelity and Deposit Company of Maryland poskytující záruky při vydávání akcií. Na začátku srpna roku 1921 postihla Roosevelta těžká životní událost. Po vyčerpávajícím hašení požáru při rekreačním pobytu v zálivu Campobello se mu udělalo nevolno. Další ráno, dne 12. srpna již nemohl vstát z postele. Byl ochrnutý od pasu dolů a přivolaný lékař diagnostikoval dětskou obrnu. Ztráta pohyblivosti však neznamena ztrátu zaměstnání a aktivity. Roosevelt nadále pracoval ve Fidelity and Deposit Company a v prosinci roku 1924 se stal spoluzakladatelem advokátní kanceláře F. Roosevelt and O'Connor. Na politické dění Roosevelt ale nezanevřel. V roce 1928 ho vlivní členové demokratické strany přemluvili, aby v nadcházejících volbách kandidoval na funkci guvernéra státu New York a opět tak pomohl prezidentskému kandidátu Alfredu Smithovi v době, kdy pozice republikánské strany byly takřka neochvějně.⁶³

2.1.2 Od guvernéra státu New York do Bílého domu

Alfred Smith proti republikánskému prezidentskému protikandidátu, Herbertu Hooverovi, utrpěl spolu s celou demokratickou stranou drtivou porážku. Jediným úspěchem demokratů v roce 1928 bylo zvolení Roosevelta guvernérem státu New York. Jeho těsné vítězství o 25 000 hlasů před republikánským kandidátem Albertem Ottingerem bylo vítězstvím jeho osoby, nikoli demokratické strany. Přestože nemoc Roosevelta zbavila po celý

⁶² BUDÍN, Stanislav. *F.D. Roosevelt*. s. 31 a 36-38.

⁶³ JAKOVLEV, Nikolaj N. *Franklin D. Roosevelt: Člověk a politik*. s. 88-90, 100 a 110.

jeho život schopnosti se samostatně pohybovat, posílila jeho politické dovednosti,⁶⁴ vyhranila jeho politické názory, zvýšila jeho houževnatost a popularitu u veřejnosti.⁶⁵

Před zhroutilím newyorské burzy na podzim roku 1929 se Rooseveltova snaha upozornit na nebezpečí koncentrace moci a kapitálu v rukou monopolů nesetkala s pochopením. Byl republikány i částí demokratů obviňován ze socialismu a přílišné pokrokovosti. Následná hospodářská krize ukázala, že tyto obavy nebyly liché a Roosevelt jako jeden z prvních guvernérů Spojených států amerických začal podnikat kroky ke zmírnění hluboké deprese. Na začátku roku 1930 usiloval o snížení nezaměstnanosti vytvořením pracovních míst pro veřejné práce, zřídil komisi pro stabilizaci průmyslové výroby a usiloval o vytvoření fondů pro poskytování půjček v nezaměstnanosti. V srpnu téhož roku se Rooseveltovi podařilo v newyorském zákonodárném sboru prosadit zákon, který umožňoval veřejné energetické využití řeky Sv. Vavřince pod dohledem ustanovené komise (St. Lawrence Power Development Commission). Aktivní přístup a pokračování v nastoleném protikrizovém programu přinesly Rooseveltovi ve volbách roku 1930 obhájení guvernérského postu před republikánským kandidátem Ch. H. Tuttle.⁶⁶

Jeho druhé funkční období v pozici newyorského guvernéra se vyznačovalo pokračováním v protikrizových a reformních opatřeních. Byl vytvořen protikrizový orgán Dočasná správa pro pomoc v krizi (Temporary Emergency Relief Administration – TERA), jehož úkolem bylo poskytovat finanční pomoc na veřejné práce státního významu a též ošacení a potraviny lidem, kteří se ze zdravotních důvodů nebo pro svůj vysoký věk nemohli veřejných prací zúčastnit. Roosevelt se také zaměřil na plánování využití půdy a přírodních zdrojů. Stát New York byl dále prvním státem v USA, kde byl přijat zákon o pojištění v nezaměstnanosti (Unemployment Insurance Law). Všechna tato protikrizová opatření jen zvýšila Rooseveltovu celostátní popularitu, neboť široké masy viděly někoho, kdo podniká

⁶⁴ Vliv boje s dětskou obrnou na vlastnosti FDR popisuje americký historik Arthur Schlesinger takto: „ Pod vnější slupkou se skrýval jiný člověk: silnější, ctižádostivější, přizemnější, nevraživější, méně odpouštějící, hlubší, složitější, zajímavější. Jen nejbližší přátelé viděli tyto stránky Rooseveltova charakteru a to si všímali jen jeho jednotlivých a někdy znepokojivých projevů. Jeho pohled byl přátelský, ale neproniknutelný, úsměv přívětivý, ale k ničemu nezavazující, způsoby otevřené, ale bez možnosti odhadnout co je za nimi. To vše svědčilo o jeho nepřístupnosti zvenčí. Měl lidi rád, ale jen velmi zřídka se jim svěřoval. Odstup mu umožňoval stát se mistrem v politice i v předvídavosti, někdy dokonce i v tvrdosti ve vztahu k lidem. Ty, kteří ho milovali nejvíce, týral obzvláště nelítostně. Dovedl obětovat téměř každého. Protože mohl být intelektuálně bezstarostný a také dosti povrchní, uměl být morálně úskočný a obojaký. Zdál se měkký a úslužný, ale ve skutečnosti byl ve svém nitru úžasně tvrdý. Tamtéž ... s. 118.

⁶⁵ Tamtéž ... s. 116.

⁶⁶ BLAHOŽ, Josef. *F.D. Roosevelt: Opuštěná cesta*. s. 70-72.

jednotlivé kroky k odstranění bídy a nebojí se zasáhnout do kapitalistických mocenských struktur.⁶⁷

Dne 22. ledna 1932 Franklin Delano Roosevelt oficiálně oznámil svou kandidaturu na funkci prezidenta Spojených států amerických. Politiku, kterou si Roosevelt získal oblíbenost u širokých mas obyvatelstva státu New York, hodlal uplatňovat i v politice federální. Své postoje shrnul v celostátním rozhlasovém projevu, kdy prohlásil: „Říká se, že Napoleon prohrál bitvu u Waterloo, protože zapomněl na svou pěchotu a vsadil všechno na honosnější, ale méně důležitou jízdu. Dnešní washingtonská administrativa se mu velice podobá. Buď zapomněla, anebo si nechce vzpomenout na 'pěchotu' naší hospodářské 'armády'. V těžkých dobách, které prožíváme, potřebujeme plány, jež se opírají o zapomenuté, neorganizované, ale nezbytné složky hospodářské moci, potřebujeme plány, v nichž se vkládá naděje do zapomenutého člověka, představujícího základnu společenské pyramidy.“⁶⁸ Pojem zapomenutého člověka, s jehož definicí se ztotožňoval zkrachovalý farmář, dělník a milióny nezaměstnaných, upevnil Rooseveltovu popularitu.

Prvního července 1932 byl Roosevelt konventem Demokratické strany nominován kandidátem na prezidentský úřad. Ve svém předvolebním programu zdůrazňoval především potřebu zbavit hospodářství závislosti na kapitálově silných skupinách. Usiloval taktéž o rovnováhu mezi nabídkou a poptávkou, dělnickou třídou a představiteli monopolního kapitálu a byl zastáncem posílení role státu, který je oprávněn nestranně zasahovat do politiky i hospodářství. Dále kritizoval vysoká cla, jež ochromila zahraniční obchod USA a vyslovil se taktéž pro zavedení reforem a zákonů v sociální oblasti na podporu nezaměstnaným a nemocným.⁶⁹

Franklin Delano Roosevelt v prezidentských volbách konaných 8. listopadu roku 1932 vyhrál s počtem 22 821 857 hlasů oproti 15 761 841 hlasům republikánského protikandidáta Herberta Hoovera. Zvítězil ve 42 státech, kdežto republikánům připadlo pouhých šest. Po přesvědčivém Rooseveltově vítězství před ním vyvstal nelehký úkol, a to vyvést zemi z nejhlubší hospodářské krize v dosavadních dějinách Spojených států amerických. Tato krize se před jeho nastoupením do prezidentského úřadu ještě prohloubila. Počet nezaměstnaných dosáhl čtrnácti miliónů, průmysl se nacházel v hluboké recesi a banky hromadně krachovaly.

⁶⁷ Tamtéž ... s. 76-77.

⁶⁸ JAKOVLEV, Nikolaj N. *Franklin D. Roosevelt: Člověk a politik*. s. 144.

⁶⁹ BLAHOŽ, Josef. *F.D. Roosevelt: Opuštěná cesta*. s. 80 a 83-87.

Celý americký národ byl v očekávání, co Franklin Delano Roosevelt a jednotlivá opatření slibovaného New Dealu přinesou.⁷⁰

2.2 Pojem New Deal

Franklin Delano Roosevelt zahrnul svoje protikrizová opatření pod pojem New Deal. Nový úděl, Nový směr, Nový kurs, Nové rozdělení karet, Z gruntu znova, za nových, rovných příležitostí, všechna tato slovní spojení lze subsumovat pod pojem New Deal.⁷¹

Podstatou opatření New Dealu bylo pod vedením vlády zmírnit hospodářskou krizi. Prezident Roosevelt nechtěl New Dealem svrhnout kapitalistické uspořádání Spojených států amerických, avšak hodlal uplatnit výraznější zásahy státu do činnosti velkých finančních, průmyslových a obchodních korporací s cílem poskytnout práci nezaměstnaným, stabilizovat měnu, zajistit lepší pracovní práva pro pracující, zvýšit mzdy a stabilizovat ceny a produkci zemědělských plodin. Byl vytvořen rozsáhlý program veřejných prací, které zahrnovaly obhospodařování krajiny, vysazování lesů a stavbu rozsáhlých energetických projektů. Přestože mnohá z opatření měla dočasný charakter a některá z nich nedosáhla stanovených cílů, lze Rooseveltův protikrizový program New Deal považovat za novou etapu v dějinách Spojených států amerických.⁷²

2.2.1 Vznik pojmu New Deal

Sjezd demokratické strany konaný v Chicagu na přelomu června a července roku 1932 měl rozhodnout o demokratickém kandidátu na post prezidenta USA. Bylo zřejmé, že zvolený kandidát bude mít v situaci, kdy voliči připisovali hospodářskou krizi prezidentu Hooverovi a republikánské vládě, velmi nadějnou pozici na prezidentský úřad. V době, kdy ještě nebylo jasné, kdo bude vítězným demokratickým kandidátem, si Roosevelt připravoval svůj projev k přijetí prezidentské kandidatury. Projev dopsal Samuel Irving Rosenman, vystudovaný právník a pomocník Roosevelta, jehož spolupráce s Rooseveltem začala už při přípravě na guvernérské volby ve státu New York. Rosenman tehdy dopsal poslední větu takto: „Slibuji na svou čest, že zajistím americkému lidu nový úděl.“ Rosenman později podotkl: „Neměl

⁷⁰ Tamtéž ... s. 87-88.

⁷¹ MATOUŠEK, Jaromír. *Spojené státy americké. Hospodářsko-politický vývoj národa*. 1. vydání. Praha: Fr. Borový, 1948. s. 296.

⁷² MAŠKA, Edvard. *F.D. Roosevelt*. 1. vydání. Praha: Orbis, 1946. s. 15.

jsem nejmenší tušení, že tato slova získají takovou publicitu. Netušil to ani guvernér, když si přečetl a schválil to, co jsem napsal. A navíc těmto dvěma slovům nepřikládal žádný význam.“⁷³

2.2.2 New Deal poprvé na veřejnosti

Poté co byl Franklin Delano Roosevelt konventem demokratické strany nominován jako kandidát na prezidentský úřad, odletěl společně se svou nejbližší rodinou a spolupracovníky z New Yorku do Chicaga, aby nominaci osobně přijal. Dopoledne, dne 2. července, se objevil v zasedací síni chicagského konventu demokratické strany a prohlásil: „Začal jsem úkolem, který ležel přede mnou, tím, že jsem prolomil absurdní tradici⁷⁴, že vítězný kandidát by měl zůstat ve vědomé ignoranci toho, co se odehrávalo po týdny, dokud není formálně upozorněn na tuto událost, která se odehrála před týdny. Vy jste mě nominovali, já to vím a jsem zde, abych Vám poděkoval za tuto čest.“⁷⁵ Dále Roosevelt prohlásil: „Zavazuji Vás, zavazuji sebe k Novému údělu pro americký lid.“⁷⁶

Zde poprvé Američané slyšeli sousloví, které se stalo příznačné pro celou zbývající politickou kariéru Franklina Delano Roosevelta. Používání symbolických sousloví pro označení svých reformních programů nebylo v historii americké politiky výjimkou. Například Theodor Roosevelt nazval svůj program Spravedlivý úděl (Square Deal), program Woodrowa Wilsona se jmenoval Nová Svoboda (New Freedom) a v symbolickém označení svých politických programů pokračovali i Rooseveltovi nástupci. Harry Truman nazval svůj program Fair Deal (Čestný úděl) a John Fitzgerald Kennedy byl spjatý se svou Novou hranicí (New Frontier).⁷⁷

⁷³ JAKOVLEV, Nikolaj N. *Franklin D. Roosevelt: Člověk a politik*. s. 146-147.

⁷⁴ Podle americké politické tradice kandidát, který byl nominován konventem na prezidentský úřad, by neměl po šedesát dní od nominování vyvíjet žádnou politickou aktivitu. Po uplynutí této lhůty se ke kandidátu dostaví deputace, která mu oznámí událost, jež předstíral, že nevěděl. FDR se rozhodl tuto tradici porušit. JAKOVLEV, Nikolaj N. *Franklin D. Roosevelt: Člověk a politik*. s. 148.

⁷⁵ LEUCHTENBURG, William E. *Franklin D. Roosevelt and The New Deal (1932-1940)*. 1. vydání. New York: Harper & Row, Publisher, Inc., 1963. s. 8. (přeloženo mnou).

⁷⁶ LEUCHTENBURG, William E. *Franklin D. Roosevelt and The New Deal*. s. 8. (přeloženo mnou).

⁷⁷ BLAHOŽ, Josef. *F.D. Roosevelt: Opuštěná cesta*. s. 82.

3 Prvních sto dní

Franklin Delano Roosevelt se prezidentského úřadu ujal 4. března roku 1933.⁷⁸ Jeho inaugurační projev velmi silně zapůsobil na americký lid, který v zoufalství a s nadějí očekával příchod nového vůdce. Roosevelt tehdy prohlásil: „Dovolte mi, abych uplatnil moje pevné přesvědčení, že jediná věc, ze které musíme mít strach, je strach sám – bezejmenný, neodůvodněný, neospravedlněný teror...“⁷⁹ Roosevelt se pustil do práce již následující den. Rozhodl o svolání mimořádného zasedání Kongresu na 9. března. Období od 9. března do 16. června, kdy se Kongres rozešel na parlamentní prázdniny, označujeme za prvních sto dní, během nichž Kongres schválil významné Rooseveltovy protikrizové návrhy.⁸⁰

Většina přijatých opatření a zákonů schválených během prvních sta dní měla podobný charakter. Nebyly výsledkem rozsáhlého vědeckého bádání a pozvolného vpouštění v život. Zákony odpovídaly vypjaté době, kdy krize v zimě na přelomu let 1932 a 1933 dosáhla svého vrcholu. Heslem politiky prvních sta dní byla aktivita, rozhodnost a vůle experimentovat. Zákony vznikaly a fungovaly v souladu s metodou pokusů a omylů, s cílem uhasit největší hospodářské požáry, nezpůsobit pád kapitalistického uspořádání Spojených států amerických a zabránit sociální revoluci. Návrhy byly přijímány v krátkém časovém rozmezí a dotýkaly se prakticky všech složek hospodářství. Nejprve bylo třeba zachránit bankovníctví a finance, stabilizovat měnu, dát práci nezaměstnaným a pomoci zkrachovalým farmářům. Roosevelt, jeho mozkový trust a prezidentova administrativa dokazovala Američanům, že vyčkávání skončilo a mocenské síly byly zmobilizovány k prosazení protikrizových opatření a zákonů. Národ šel s důvěrou za prezidentem, kterému po dlouhé době věřil, že ví, jak Spojené státy americké vyvést z hluboké deprese.

3.1 Mozkový trust

Mozkový trust (Brain Trust) je název pro Rooseveltův poradní orgán, který sestavil v polovině roku 1931, aby vytvořil hospodářský a politický program, s nímž hodlal vystoupit do nadcházejících prezidentských voleb.⁸¹

⁷⁸ Franklin D. Roosevelt byl poslední americký prezident u něhož se uplatňovala tradice, kdy nově zvolený prezident nastupuje do své funkce až 4. března následujícího roku po prezidentských volbách. Úpravou v ústavě Spojených států amerických se posunul nástupní termín nově zvoleného prezidenta ze čtvrtého března na dvacátého ledna. BLAHOŽ, Josef. *F.D. Roosevelt: Opuštěná cesta*. s. 88.

⁷⁹ LEUCHTENBURG, William E. *Franklin D. Roosevelt and The New Deal*. s. 41. (přeloženo mnou – D.M.).

⁸⁰ TINDALL, SHI. *Dějiny Spojených států...*, s. 564-565.

⁸¹ BLAHOŽ, Josef. *F.D. Roosevelt: Opuštěná cesta*. s. 82.

Myšlenka sestavit neobvyklý osobní poradní orgán pochází, stejně jako v případě vzniku sousloví New Deal, od Rooseveltova osobního asistenta, právníka Samuela Irvinga Rosenmana. Roosevelt i Rosenman se shodli na tom, že původní předvolební program není dobře zpracovaný, a nechtěli hledat východisko u politiků, průmyslníků a byrokratů. Chtěli odborníky, jež problematice státovědy, hospodářství a ekonomii zasvětili celý život, znali podstatu krize, která nyní sužovala Spojené státy americké, a nebyli výrazně politicky angažovaní. Takovéto požadavky splňovala akademická půda. Konkrétně se obrátili na profesory na Columbijské univerzitě v New Yorku.⁸²

Přestože se do předvolebního programu zapojovali svými radami i jiní odborníci, tvořilo mozkový trust pět vědců. Vedl je profesor trestního a procesního práva Raymond Moley, který vybral ostatní členy skupiny. Jedním z členů byl Adolf A. Berle, odborník pro úvěrovou politiku a peněžní oběh, který příčinu hospodářské krize spatřoval ve vysoké koncentraci průmyslu. Podle jeho výzkumu veškerá americká výroba byla ovládána úzkým kruhem šesti tisíc průmyslníků, kteří neprahnou již jen po velkých ziscích, ale touží po moci. Berle řešení viděl ve státní kontrole těchto velkopřůmyslníků. Poradcem pro zemědělství se stal profesor Rexford G. Tugwell. Profesor Tugwell byl výrazně ovlivněn sovětským plánovaným hospodářstvím, jehož uplatnění by, podle profesora přesvědčení, Spojeným státům americkým pomohlo k nastartování upadajícího hospodářství. Usiloval o srovnání cen mezi zemědělskými a průmyslovými produkty a zvýšení koupěchtivosti zboží, především ze strany farmářů. Své reformní kroky nespatořoval ve svržení stávajícího sociálně-ekonomického státního uspořádání, nýbrž svými opatřeními hodlal upevnit kapitalismus v USA. O organizační chod mozkového trustu se starali Rosenman a Rooseveltův podnikatelský partner z období advokátní činnosti O'Connor. Za vznikem pojmu mozkový trust stojí Rooseveltův dlouhodobý asistent Louis Howe. Nejprve mělo označení skupiny univerzitních profesorů posměšný charakter, neboť Howe těžce nesl skutečnost, že kolem jeho takřka celoživotního chráněnce⁸³ se objevila nová skupina rádců. Později se označení chopil tisk a pojem mozkový trust se dostal do povědomí veřejnosti.⁸⁴

⁸² JAKOVLEV, Nikolaj N. *Franklin D. Roosevelt: Člověk a politik*. s. 140-141.

⁸³ Louis Howe začal s FDR spolupracovat od roku 1911 a celou dobu pomáhal Rooseveltovi v jeho cestě na prezidentský úřad. Řídil volební kampaně a FDR si ho cenil pro jeho vysokou výkonnost, bystrý úsudek a odhodlání. Louis Howe stál po Rooseveltově boku až do své smrti v roce 1936. Tamtéž...s. 50-51.

⁸⁴ Tamtéž...s. 141-142.

Poté, co se Roosevelt stal poprvé prezidentem Spojených států amerických, mozkový trust se jako celistvý orgán rozpadl a jeho členové našli uplatnění ve vládních funkcích anebo se stali nejbližšími prezidentovými poradci.⁸⁵

3.2 Reformy v bankovníctví a finančnictví

Rooseveltova aktivita během opatření prvních sta dní se nejprve soustředila na záchranu bankovníctví. Od listopadu 1932, kdy guvernér státu Nevada vyhlásil bankovní prázdniny, se krize bankovního sektoru jen dále prohlubovala. Paniku v tomto sektoru zvýšil kolaps banky v Detroitu a bankovní prázdniny vyhlášené ve státě Michigan a Maryland. Lidé ztratili důvěru v bankovní instituce a raději měli úspory ve svých domácnostech. Prvního května roku 1933 byly vyhlášeny bankovní prázdniny ve státech Kentucky, Tennessee, Kalifornie, Louisiana, Alabama a Oklahoma. Dne 4. května, v den Rooseveltova inauguračního projevu, dosáhla krize bankovního sektoru svého vrcholu. Byly zavřeny banky v 38 státech a ve zbývajících státech měly banky omezený provoz.⁸⁶

Franklin Delano Roosevelt následující den po své inaugurační řeči, tedy 5. března, vyhlásil čtyřdenní bankovní prázdniny a došlo k uzavření všech peněžních ústavů ve Spojených státech amerických. Zároveň na 9. března svolal mimořádné zasedání kongresu, na němž došlo k projednání zákona o nouzové pomoci bankovnímu systému (Emergency Banking Bill), jehož vypracováním byl pověřen ministr financí William Woodin. Zákon byl za necelých čtyřicet minut přijat a navíc Rooseveltovi byly přiděleny rozsáhlé plné moci v oblasti bankovníctví a finančnictví. Banky se dostaly pod federální dozor a se souhlasem ministerstva financí mohly od 10. března některé z nich opětovně zahájit provoz.⁸⁷ Dne 12. března Franklin Delano Roosevelt ve svém „hovoru od krhu“⁸⁸ ujistil Američany, že je bezpečné uložit své úspory do bankovních ústavů. Lidé prezidentovým slovům věřili a v následujících dnech vklady převýšily výběry a banky v polovině března soustředily ve svých trezorech devět desetin celostátních bankovních zdrojů.⁸⁹

⁸⁵ BLAHOŽ, Josef. *F.D. Roosevelt: Opuštěná cesta*. s. 94.

⁸⁶ LEUCHTENBURG, William E. *Franklin D. Roosevelt and The New Deal*. s. 38-39.

⁸⁷ MATOUŠEK, Jaromír. *Spojené státy americké. Hospodářsko-politický vývoj národa*. s. 298.

⁸⁸ *Hovory od krhu* byly pravidelnou relací prezidenta Franklina Delano Roosevelta, v níž prezident promlouval k americkému lidu prostřednictvím rádia a vyjadřoval se k aktuálním hospodářským a celospolečenským tématům. První hovor od krhu se uskutečnil v neděli večer dvanáctého března 1933 a u radiových přijímačů mu naslouchalo přibližně šedesát miliónů posluchačů. Hovory od krhu probíhaly po celou prezidentskou kariéru FDR. LEUCHTENBURG, William E. *Franklin D. Roosevelt and The New Deal*. s. 44.

⁸⁹ TINDALL, SHI. *Dějiny Spojených států...*, s. 565.

V ekonomické oblasti se Roosevelt a jeho úřednický aparát snažili uplatňovat politiku inflační proti dosavadní deflační. Hojnost peněz měla zaručit rozhybání strnulého amerického hospodářství. Zvýšená kupní síla se měla odrazit na rostoucí vnitřní směně. Dochází k odpoutání dolaru od zlatého standardu. Přijetí tzv. Gold Billu 30. ledna roku 1934 zapříčinilo další odhodnocení dolaru a soustředění zásob zlata do rukou ministerstva financí. Roosevelt chtěl využít ve svých ekonomických opatřeních i stříbra. Kongres schválil 18. července 1934 zákon o nákupu stříbra (Silver Purchase Act), kterým se zvýšilo krytí dolaru stříbrem až na jednu čtvrtinu. Zároveň došlo ke zvýšení ceny stříbra až na trojnásobek tehdejší ceny a jeho zásoby stříbra vzrostly na hodnotu jedné třetiny zásob zlata.⁹⁰

Glass-Steagallův bankovní zákon přijatý 16. června roku 1933, znamenal oddělení komerčních bank od bank investičních. Na jeho základě vznikla Federální depozitní pojišťovna (Federal Deposit Insurance Corporation), jež poskytovala záruku na vklady do výše pěti tisíc dolarů.⁹¹ Vzdávající zadlužení se Roosevelt snažil zmírnit prostřednictvím Úsporného zákona (Economy Bill) přijatého jedenáctého března 1933, kterým se snížily platy federálních úředníků a penze válečných veteránů. Těmito opatřeními se dosáhlo úspory čtyř set milionů dolarů.⁹²

Franklinu Delano Rooseveltovi se povedlo po čtrnácti letech zrušit osmnáctý dodatek ústavy Spojených států amerických, kterým byla nastolena prohibice. Dvacátý první dodatek, jenž ruší prohibici, jednotlivé státy federace ratifikovaly 5. prosince 1933.⁹³

3.3 Pomoc nezaměstnaným

Na počátku období prvních sta dní se Franklin Delano Roosevelt musel vypořádat s masovou nezaměstnaností, která v období jeho příchodu do prezidentského úřadu dosahovala čtrnácti milionů nezaměstnaných obyvatel, což odpovídalo čtvrtině pracovních sil Spojených států amerických. Roosevelt věděl, že nejdůležitější je zařadit lidi znovu do práce. Finanční podpora bez poskytnutí pracovní příležitosti jen oslabí morálku nezaměstnaných, nevytvoří nová pracovní místa, a navíc nerozproudí stagnující americké hospodářství. Opatření směřující k podpoře zaměstnanosti měla rozličný charakter. Zřízení Správy poloveřejných prací (Civil Works Administration - CWA) mělo dočasný a polosoukromý charakter, kdežto Správa veřejných prací (Public Works Administration - PWA) měla

⁹⁰ MATOUŠEK, Jaromír. *Spojené státy americké. Hospodářsko-politický vývoj národa*. s. 298-300.

⁹¹ TINDALL, SHI. *Dějiny Spojených států...*,s. 565.

⁹² MATOUŠEK, Jaromír. *Spojené státy americké. Hospodářsko-politický vývoj národa*. s. 302.

⁹³ TINDALL, SHI. *Dějiny Spojených států...*,s. 802.

charakter dlouhodobý. Také zaměření jednotlivých opatření bylo různorodé. Například Civilní sbory na ochranu přírody (Civilian Conservation Corps - C.C.C) se zaměřovaly na obhospodařování lesů, Správa údolí Tennessee (Tennessee Valley Authority - T.V.A.) se věnovala energetickému využití řeky Tennessee. Snaha Rooseveltova úřednického aparátu poskytnout práci nezaměstnaným občanům vyžadovala velké dotace z federálního rozpočtu a způsobovala tak postupné zadlužování Spojených států amerických.

3.3.1 Civilní sbory na ochranu přírody

Prvním opatřením k odstranění nezaměstnanosti bylo zřízení Civilních sborů na ochranu přírody (Civilian Conservation Corps - CCC). Cílem návrhu bylo prostřednictvím CCC sborů poskytnout mužům ve věku 18 až 25 let práci při obhospodařování lesů, rybníků, zvelebování parků, výsadbě nových stromů, budování lesních stezek a protipožárních rozluk. Kongres 31. března roku 1933 Rooseveltův návrh schválil. Akce měla úspěch a začátkem léta byly vytvořeny tábory pro 250 000 mladých mužů. Na fungování projektu dohlíželi povolání záložní důstojníci amerických ozbrojených sil. Výdělek příslušníků CCC sborů byl jeden dolar na den. Později byli do projektu zařazeni i váleční veteráni a v roce 1935 činil počet pracujících půl milionu. Projekt Civilních sborů na ochranu přírody trval až do začátku druhé světové války a v průběhu jeho trvání prošlo předvojenskou výchovou uplatňovanou v táborech CCC téměř tři miliony mužů.⁹⁴

3.3.2 Veřejné práce pod vedením Harryho Hopkinse

Přestože projekt Civilních sborů na ochranu přírody získal pozornost veřejnosti, k výraznému snížení obrovské nezaměstnanosti nedocházelo. Bylo potřeba vytvořit rozsáhlý federální program pomoci nezaměstnaným. Výsledkem byl zákon na podporu nezaměstnaných (Federal Emergency Relief Act - FERA), který Kongres přijal 12. května roku 1933. Prováděním zákona byl pověřen Rooseveltův spolupracovník ještě z doby jeho newyorského guvernérství, Harry Hopkins.⁹⁵

Úřední aparát FERA neposkytoval podporu přímo žadatelům, ale přerozděloval dotace prostřednictvím místních úřadů. Polovina z rozpočtu pěti set milionů dolarů byla vyhrazena k přerozdělení jednotlivým státům podle spojovacího schématu, kdy na každé tři dolary státní

⁹⁴ JAKOVLEV, Nikolaj N. *Franklin D. Roosevelt: Člověk a politik*. s. 173-174.

⁹⁵ BLAHOŽ, Josef. *F.D. Roosevelt: Opuštěná cesta*. s. 104.

podpory zaměstnanosti připadl jeden dolar z federálních zdrojů. Druhá polovina rozpočtu FERA připadla na bezodkladné případy, kde se spojovací schéma neuplatňovalo. Ačkoli Harry Hopkins požadoval zaměstnání co nejvyššího počtu obyvatel, dostávala se jim pouze finanční dotace bez možnosti najít práci. Před zimou na přelomu let 1933-1934 bylo stále zřetelnější, že je potřeba vytvořit nový program, který poskytne lidem zaměstnání, namísto finanční podpory bez možnosti pravidelné práce.⁹⁶

Plán Harryho Hopkinsa byl před 15. prosincem roku 1933 poskytnout práci čtyřem milionům lidí. Tento cíl měl být naplněn prostřednictvím nově vytvořené Správy poloveřejných prací (Civil Works Administration - CWA), která poskytovala pracovní příležitosti v podobě veřejných prací. Na rozdíl od FERA Správa poloveřejných prací řídila pracovní projekty přímo a na jejím financování se podílela federální vláda i soukromý kapitál. Správa poloveřejných prací měla dočasný charakter. Působila od poloviny listopadu roku 1933 do 28. února roku 1934. Rozmach CWA byl obrovský. V lednu roku 1934 poskytovala práci stanoveným čtyřem milionům obyvatel ve více než čtyřech stech tisících pracovních projektech. Třetinu těchto projektů tvořily stavby silnic, dálnic a letišť. CWA se zaměřila i na nemanuálně pracující. Zaměstnání jejím prostřednictvím našlo padesát tisíc učitelů a tři tisíce spisovatelů a umělců.⁹⁷

Program CWA si vyžádal vysoké výdaje z federálního rozpočtu, které byly častým argumentem odpůrců tohoto programu pro jeho okamžité zastavení. Právě vysoké výdaje, spolu s korupcí úřadu zapříčinily, že se Roosevelt rozhodl úspěšný program CWA ukončit. Zastáncům CWA pouze odvětil, že program splnil svůj účel poskytnout lidem práci přes zimu let 1933-1934 a jeho další trvání není třeba. Zbylé aktivity CWA byly přesunuty do projektu FERA, který pokračoval v poskytování dotací jednotlivým státům na projekty směřující k odstranění nezaměstnanosti. Mezi nové projekty FERA patřil program svépomoci (Self-help program), kdy lidé vyměňují zboží, které vytvořili, za zboží, které potřebují, a program výroby pro užití (Production-for-use program)⁹⁸, kdy vlády jednotlivých států poskytovaly nezaměstnaným vybavení, aby si mohli vyrobit nejnужnější věci.⁹⁹

⁹⁶ SCHLESINGER, A. M. *The age of Roosevelt. [Vol. 2], The coming of the New Deal.* s. 267-269.

⁹⁷ Tamtéž...s. 270.

⁹⁸ Názvy Self-help program (program Svépomoci) a Production –for-use program (program Výroby pro užití) byly přeloženy mnou.

⁹⁹ SCHLESINGER, A. M. *The age of Roosevelt. [Vol. 2], The coming of the New Deal.* s. 277 a 279.

3.3.3 Správa veřejných prací

Druhou část zákona o národní průmyslové obnově přijatého dne 16. června roku 1933 tvořil program poskytování veřejných prací, k jehož provedení bylo vyhrazeno více než tři miliardy dolarů. Byla vytvořena Správa veřejných prací (Federal Emergency Administration of Public Works - PWA), jejímž vedením byl pověřen tehdejší ministr vnitra Harold Ickes.¹⁰⁰

Oprávnění Správy veřejných prací byla velmi široká. Mohla vypracovávat své vlastní projekty a také poskytovat finanční prostředky jiným federálním úřadům. Poskytovala půjčky a dotace na projekty směřující ke snížení nezaměstnanosti jak jednotlivým státům, tak i soukromým podnikům. PWA se dávala do pohybu pomalu a pro veřejnost nebyly její aktivity na počátku patrné. Příčinou byl přístup Harolda Ickese k poskytování veřejných prací. Základem pro něj bylo vytvořit poctivý úřednický aparát, který bude zbaven jakéhokoli podezření z korupčního jednání. Na rozdíl od Harryho Hoopkinse, jehož cílem bylo poskytnout práci co nejvíce nezaměstnaným, Harold Ickes se zaměřoval na hospodářský prospěch veřejných prací. Každou smlouvu a stavební projekt podrobil důkladné analýze a podrobnému plánování. Správa veřejných prací stála za vznikem nových železnic, dálnic, přístavů, přehrad, nemocnic, veřejných budov a také za přestavbou amerického válečného námořnictva. Ickes a jeho loajální úřednický aparát dokázali Spojené státy americké hospodářsky pozvednout, avšak vytvoření značného množství veřejně prospěšných staveb k výraznému snížení vysoké nezaměstnanosti nevedlo.¹⁰¹

3.3.4 Správa údolí Tennessee

Dne 18. května roku 1933 byl přijat zákon o Správě údolí Tennessee (Tennessee Valley Authority – TVA). Tato instituce spravovala údolí řeky Tennessee a dbala o hospodářské pozvednutí území o velikosti 60 000 km², jímž řeka protékala. Správa údolí Tennessee, v jejímž čele stál David Lilienthal, byla vládní společností, která disponovala pravomocemi jako podnik soukromý. Správa údolí Tennessee obdržela od Správy veřejných prací k uskutečnění svých projektů dotaci ve výši půl miliardy amerických dolarů. Poskytnuté prostředky byly využity na stavbu hrází a teras, jež měly zabránit záplavám na řece Tennessee. Stavby hydroelektráren na nově vznikajících přehradách poskytly levný elektrický proud do širokého okolí. Roosevelt uvedl do provozu patnáct let nevyužitou přehradu Muscle

¹⁰⁰ BLAHOŽ, Josef. *F.D. Roosevelt: Opuštěná cesta*. s. 105.

¹⁰¹ SCHLESINGER, A. M. *The age of Roosevelt. [Vol. 2], The coming of the New Deal*. s. 284-288.

Shoals, jejímž prostřednictvím se podařilo získat elektřinu a dusík. V oblasti vznikly významné chemické závody, zvýšila se zaměstnanost, kvalita půdy a úroveň života obyvatel v údolí řeky Tennessee. TVA byla považována za jeden z nejúspěšnějších počínů Rooseveltovy vlády a během prvních sta dní inspirovala k vytváření podobných projektů po celých Spojených státech amerických.¹⁰²

3.4 Zákon o regulaci zemědělství

Již v období prosperity dvacátých let dvacátého století byli zemědělci společně s dělníky vrstvou obyvatelstva, která z rozkvětu Spojených států amerických těžila nejméně. Nejinak tomu bylo na počátku let třicátých. Krize v zemědělství nastala o čtyři roky dříve než krach burzy na Wall Street, jenž uvedl všechny významné složky hospodářství do hluboké deprese. Od poloviny dvacátých let se zemědělci vyrovnávali s těžkou situací a živelné roky 1929 až 1932 jejich zoufalství jen prohloubily. V průběhu deprese až jedna třetina farmářů pobírala podporu. V době, kdy banky zanikaly po tisících, farmáři krachovali po desetitisících.

Zadluženost zemědělců dosahovala na jaře roku 1933 téměř dvanácti miliard. Příčinu zoufalého postavení zemědělců lze spatřovat v nesouladu mezi produkcí a spotřebou. Koupěchtivost amerického obyvatelstva v období krize byla velmi malá, zato zemědělská produkce dosahovala vysokých čísel. Nízká poptávka nutila farmáře prodávat jejich produkty za nízké ceny, které nepokryly jejich náklady. Farmáři se tak dostali do situace, kdy své statky museli buď prodat, anebo se zadlužit. Zemědělci se na začátku roku 1933 nevyhýbali projevům nespokojenosti, které vyústily v násilné akce vůči státním institucím. Situace vyžadovala rychlé řešení. Den před zahájením všeobecné farmářské stávky byl Kongresem schválen zákon o regulaci zemědělství (Agricultural Adjustment Act - AAA).¹⁰³

Zákon byl Rooseveltem podepsán 12. května roku 1933. Kongres se prostřednictvím zákona o regulaci zemědělství zavázal, že vytvoří a udrží rovnováhu mezi produkcí a spotřebou zemědělských produktů a že dosáhne kupní síly základních zemědělských výrobků odpovídající kupní síle zemědělských výrobků před první světovou válkou. Základní zemědělskými produkty měl Kongres na mysli obilí, bavlnu, kukuřici, rýži, prasata, tabák a mléčné produkty. Své závazky vyjádřené v AAA Kongres hodlal naplnit

¹⁰² MATOUŠEK, Jaromír. *Spojené státy americké. Hospodářsko-politický vývoj národa*. s. 307-308.

¹⁰³ JAKOVLEV, Nikolaj N. *Franklin D. Roosevelt: Člověk a politik*. s. 175-176.

prostřednictvím redukce osevních ploch a omezením produkce zemědělských artiklů.¹⁰⁴

V létě roku 1933 bylo přeoráno deset milionů akrů oseté půdy, v září bylo vyvražďeno šest milionů vepřů. Roosevelt spolu s jeho kabinetem zvolil cestu inflace a sanace farmářských dluhů. To vše s cílem zvýšit ceny zemědělských produktů a srovnat produkci se spotřebou. I tato přes tyto redukční opatření, zásoby zemědělských produktů byly stále veliké. Ministr zemědělství Henry Wallace se k paradoxní situaci vyjádřil takto: „Máme největší zásoby pšenice a nejdelsí fronty na chleba za celé období našich dějin.“¹⁰⁵

Henry Wallace se pokusil nepříznivou zemědělskou situaci zvrátit při cestách po zemědělských oblastech, které podnikl na podzim roku 1933. Farmáři, kteří se smluvně zavázali ke snížení osevní plochy a stavu skotu, okamžitě obdrželi finanční kompenzaci. K postupnému zlepšení situace přispěla též devalvace měny a vstřícná úvěrová politika státu vůči farmářům. Darem z nebes pro Rooseveltovu administrativu bylo počasí. Na jaře roku 1934 postihlo Spojené státy americké největší sucho v dějinách země. Písečné bouře zpusťily rozsáhlé zemědělské pláně v centrální části USA. Stát konečně mohl využít obrovské zásoby potravin k pomoci postiženým. Ulehčil tak přeplněným skladům a především snížil produkci osiva a potravin o téměř tři sta milionů bušlů.^{106 107}

Zákonu o regulaci zemědělství se podařilo zotavit těžce zasažené americké zemědělství. Příjem farmářů se do roku 1936 téměř zdvojnásobil. Hodnota nemovitého majetku se za období let 1932 až 1939 zvýšila o pět miliard dolarů. Hromadné krachování farem z počátku třicátých téměř vymizelo. Zvýšená kupní síla zemědělců posílila národní ekonomiku a zemědělství se opět stalo základní složkou amerického hospodářství.¹⁰⁸

3.5 NIRA a Modrý orel

Po opatřeních směřujících k ozdravení bankovníctví a posílení farmářů bylo potřeba se zaměřit na průmysl. Tedy na oblast, která byla hnacím motorem hospodářství Spojených států amerických. Průmysl se v období krize dostal do hluboké deprese. Celková hodnota hotových komodit v současných cenách spadla z třiceti osmi miliard dolarů na pouhých sedmnáct a půl miliard dolarů. Index průmyslové výroby poklesl za období let 1929 až 1932 téměř o polovinu. Práva pracujících téměř neexistovala a jejich vynucení bylo téměř nemožné.

¹⁰⁴ DAVIES, Wallace E. *The New Deal and business recovery*. s. 42-43.

¹⁰⁵ JAKOVLEV, Nikolaj N. *Franklin D. Roosevelt: Člověk a politik*. s. 209.

¹⁰⁶ 1 americký bušl se rovná 0,035 metrů krychlových.

¹⁰⁷ JAKOVLEV, Nikolaj N. *Franklin D. Roosevelt: Člověk a politik*. s.210-211.

¹⁰⁸ DAVIES, Wallace E. *The New Deal and business recovery*. s. 54.

Jednotlivé státy neměly právní zakotvení minimální mzdy, pracovní doba, pokud byla v některých státech uzákoněna, nebyla nižší než čtyřicet čtyři hodin týdně pro ženy a nebyl výjimkou sedmdesátihodinový pracovní týden. Zaměstnávány byly i děti, neexistovaly žádné kolektivní smlouvy a práva odborů byla minimální.¹⁰⁹

Vyřešením krize průmyslu se zabývali různí odborníci. Dvě skupiny měly obzvláště velký význam. První skupina odborníků se utvořila kolem senátora Roberta F. Wagnera a druhou vedl náměstek ministra obchodu John Dickinson. Později se skupiny spojily a vytvořily společný návrh, který stál vedle návrhu generála Johnsona. Hugh S. Johnson stál v čele Válečného průmyslového výboru a v čase první světové války dokázal zmobilizovat americký průmysl. Nyní se Johnson z podnětu člena mozkového trustu Raymonda Moleyho pustil do mobilizace amerického průmyslu za účelem jeho ozdravení. Řešení spatřoval v tom, že průmyslová odvětví vytvoří vlastní vládu, vlastní aparát a pravidla, která budou pod kontrolou státu. Požadoval vyrovnanou ekonomiku a byl proti podnikatelskému nekontrolovanému individualismu. Východisko viděl ve spolupráci průmyslníků a vlády, nikoli v soutěži mezi průmyslníky samotnými. Wagner-Dickinsonův návrh se více orientoval na veřejné práce a požadoval ekonomickou rovnováhu a spolupráci nejen v rámci jednoho průmyslového odvětví, ale v rámci všech složek průmyslu. Prezident Roosevelt především požadoval, aby návrh obsahoval spolupráci vlády s průmyslníky, zabránil nadprodukcí, poskytl lidem práci, zabránil nízkým mzdám a nedostačujícím pracovním podmínkám. Svolal skupiny Johnsona a Dickisona, aby své návrhy spojily v jeden. Po živelné debatě byl 15. května návrh hotov a připraven pro zákonodárné sbory.¹¹⁰

Návrh byl rozdělen do dvou hlavních částí. První část byla nazvána Průmyslová obnova a její jednotlivé oddíly upravovaly suspenzi protitrustového zákona¹¹¹, zakotvení kodexů čestné konkurence a ustanovení o federální obchodní licenci, které odpovídalo směru národního plánování k ozdravení průmyslu. Velký význam měl oddíl 7a, který zaručoval maximální pracovní dobu, právo kolektivně vyjednávat, zajišťoval práva odborů a stanovil minimální mzdu. Druhá část pod názvem Veřejné práce a stavitelské projekty požadovala ustanovení Úřadu pro veřejné práce, který řídil poskytování veřejných prací nezaměstnaným. Ve Sněmovně reprezentantů prošel návrh jednoduše. V Senátu projednávání návrhu

¹⁰⁹ SCHLESINGER, Arthur Meier. *The age of Roosevelt. [Vol. 2], The coming of the New Deal.* 1st ed. Boston: Houghton Mifflin, 1958. s. 87 a 90.

¹¹⁰ SCHLESINGER, A. M. *The age of Roosevelt. [Vol. 2], The coming of the New Deal.* s. 87-88 a 96-98.

¹¹¹ *Protitrustový zákon* byl přijat v říjnu roku 1914 za vlády prezidenta W. Wilsona. Jeho cílem bylo potírat dohody, které omezovaly práva obchodníků obchodovat s produkty konkurenčních výrobců, zabránit cenové diskriminaci a zastavit nečisté obchodní praktiky. V praxi měl protitrustový zákon malou účinnost a postihy pro nepoctivé obchodníky byly minimální. TINDALL, SHI. *Dějiny Spojených států...*,s. 492.

neproběhlo tak hladce jako ve Sněmovně reprezentantů. Především oddíl 7a byl podroben rozsáhlé diskuzi. Nicméně návrh byl schválen i Senátem a Roosevelt 16. června u příležitosti podpisu zákona o národní průmyslové obnově (National Industrial Recovery Act – NIRA) prohlásil: „Dějiny pravděpodobně zaznamenají zákon o národní průmyslové obnově jako jeden nejdůležitějších a nejdalekosáhlejších zákonů uzákoněných americkým kongresem.“¹¹²

Administrativní stránku první části zákona zajišťovala Správa pro průmyslovou obnovu (National Recovery Administration – NRA) pod vedením generála Hugh Johnsona a správa veřejných prací na základě druhé části zákona byla svěřena ministrovi vnitra Haroldu Ickesovi. Výrazným prvkem první části byl třetí oddíl zákona o národní průmyslové obnově, který upravoval institut kodexů čestné konkurence.¹¹³

Kodexy měly být vypracovány každým jednotlivým průmyslovým odvětvím a měly sloužit k zaručení poctivé soutěživosti a výrobních podmínek v určitém odvětví. Zaručovaly maximální ceny výrobků, pravidla prodejní a kalkulační praxe, dohodu, že se zboží nebude prodávat pod výrobními náklady, a rozdělení výroby. Po dohodě musel příslušný kodex schválit prezident, aby byl závazný a upevnila se kontrola státu nad průmyslovými odvětvími. Správu a dodržování kodexů kontrolovaly kódové kontroly (Code Authorities), samosprávné orgány jednotlivých podniků a jako vrcholný orgán působila soustava výborů NRA. Značné množství orgánů a široká, ale nepřesně vymezená, působnost však často byly příčinou rozporů mezi jednotlivými orgány působícími v rámci uplatňování NIRA. Uvádění kodexů čestné konkurence do praxe zpočátku probíhalo pozvolna. K urychlení pomohl všeobecně formulovaný bianco kód (Blanket Code), který umožňoval dobrovolnou dohodu mezi zaměstnavateli a prezidentem. Avšak k hromadnému sepisování kodexů chybělo povědomí veřejnosti a vůle průmyslníků.¹¹⁴

Generál Johnson při oživení průmyslové obnovy sáhnul k symbolice modrého orla, který nesl nápis „spolupracujeme“. Označení, jež se začalo objevovat ve výlohách obchodů, na obalech produktů a povědomí veřejnosti symbolizovalo, že daný zaměstnavatel či průmyslník je součástí programu národní průmyslové obnovy a v jeho průmyslovém odvětví se řídí kodexy čestné konkurence. Franklin Delano Roosevelt vysvětlil symboliku modrého orla takto: „Vojáci nosí zářivé odznaky na svých ramenech, aby měli jistotu, že kamarád nezastřelí kamaráda. V souladu s tímto principem, ti kteří spolupracují na tomto programu, se

¹¹² SCHLESINGER, A. M. *The age of Roosevelt. [Vol. 2], The coming of the New Deal.* s. 99 a 102.

¹¹³ BLAHOŽ, Josef. *F.D. Roosevelt: Opuštěná cesta.* s. 97.

¹¹⁴ MATOUŠEK, Jaromír. *Spojené státy americké. Hospodářsko-politický vývoj národa.* s. 317.

musejí znát navzájem.“¹¹⁵ Zaměstnavatelé pod tlakem veřejnosti začali kodexy hromadně podepisovat a na začátku roku 1935 bylo pod kodexy podepsáno 96% zaměstnavatelů.¹¹⁶

Jádrem rozporů mezi vládou, zaměstnavateli a zaměstnanci byl článek 7a zákona o národní průmyslové obnově. Článek stanovil, že: 1. zaměstnanec nesmí být omezován ve svém právu se odborově organizovat, právu volit si svého zástupce při jednáních o pracovních sporech anebo při uzavírání kolektivních smluv, 2. od žádného zaměstnance, ani od toho, který se o práci teprve uchází, se nebude, jako podmínka přijetí, žádat, aby se stal členem podnikové odborové organizace (company union) ani se mu nebude bránit účastnit se odborové organizace podle vlastního výběru, 3. zaměstnavatelé jsou povinni dodržovat minimální mzdy, maximální čtyřicetihodinový pracovní týden a další zaměstnanecké podmínky, které schválí nebo předepíše prezident Spojených států amerických. Pro americké velkopřmyslníky článek 7a znamenal nepřijatelný zásah do jejich individuality a pravomocí. Dělnictvo v něm poprvé spatřovalo prostředek účinné ochrany svého zaměstnaneckého postavení.¹¹⁷

K řešení konfliktů mezi dělnictvem a zaměstnavateli byl zřízen v srpnu roku 1933 Federální výbor pro pracovní vztahy (National Labor Board). Výbor existoval vedle Správy průmyslové obnovy a do jeho čela byl postaven senátor Robert W. Wagner. Výbory si získaly mezi dělnictvem značnou oblibu pro své pokrokové jednání a nebojácnost rozhodovat spory ve prospěch dělníků. Federální výbor pro pracovní vztahy tvořil určitou protiváhu Americkému svazu práce, jehož prostřednictvím velký kapitál uplatňoval vliv nad dělníky.¹¹⁸

Ozdravit rozmanitý americký průmysl byl pro zákonodárce nelehký úkol. Schválením zákona o národní průmyslové obnově se povedlo americký průmysl během prvních sta dní oživit, ale k jeho úplnému vyléčení nedošlo. Ustanovení NIRA se snažilo postavit vládu nad velkopřmyslníky, omezit jejich podnikatelský individualismus a vneslo koncentraci, centralizaci a monopolizaci do jednotlivých odvětví amerického průmyslu. Za nejpřínosnější počin NIRA lze označit prosazování práv zaměstnanců. Účinné působení na obrovské množství průmyslových odvětví vyžadovalo rozsáhlý administrativní aparát s přesně vymezenými pravomocemi, a proto značné množství orgánů NIRA s nejasnými pravomocemi spolu s odporem průmyslníků podvolit se ustanovení článku 7a přispělo k tomu, že působení zákona o národní průmyslové obnově v praxi, bylo problematické.

¹¹⁵ SCHLESINGER, A. M. *The age of Roosevelt. [Vol. 2], The coming of the New Deal.* s. 114.

¹¹⁶ MATOUŠEK, Jaromír. *Spojené státy americké...*s. 318.

¹¹⁷ Tamtéž.

¹¹⁸ BLAHOŽ, Josef. *F.D. Roosevelt: Opuštěná cesta.* s. 100.

4 Nejvyšší soud USA a New Deal

Soudní systém Spojených států amerických je rozdělen na soudy federální a na soudy jednotlivých států. Federální soustavu soudů tvoří Nejvyšší soud USA (Supreme Court), soudy apelační (Circuit Courts of Appeal) a soudy oblastní (District Courts). Vrcholným orgánem americké soudní soustavy je Nejvyšší soud USA. Tvoří ho předseda a dalších osm soudců. Všechny federální soudce jmenuje prezident a schvaluje Senát. Soudci Nejvyššího soudu USA jsou prezidentem jmenováni na doživotní funkční období a ze své funkce nemohou být odvoláni. Mohou se svého postu pouze vzdát. Základní agendou Nejvyššího soudu USA je rozhodovat o opravných prostředcích podaných proti rozhodnutí soudů nižších instancí. Další významnou funkcí soudu je zkoumání ústavnosti federálních i státních zákonů a nařízení místních orgánů. Tuto pravomoc si Nejvyšší soud USA přisvojil již v devatenáctém století, přestože v ústavě Spojených států amerických neexistuje ustanovení, které by ho ke zkoumání ústavnosti zmocňovalo. Pokud Nejvyšší soud USA uzná stěžovatelův nárok a prohlásí daný zákon za protiústavní, zákon neruší, ale jeho existence je čistě formální.¹¹⁹

Roosevelt svojí aktivitou, rozhodností a loajálním úředním aparátem dokázal Spojené státy americké pozvednout z nejhlubších míst hospodářské deprese směrem ke stabilizované ekonomice a nižšímu počtu nezaměstnaných. Spolu se zavedením zákonů prvních sta dní do praxe se dostavilo i hospodářské oživení. Průmyslníci a obchodníci reagovali na zlepšení hospodářské situace úsilím o znovunabytí neochvějných pozic, které ztratili v důsledku hospodářské krize. Spolu s Republikánskou stranou vytvořili odpor, jenž Rooseveltovi znesnadňoval prosazení reformních zákonů. Stejný postoj zastával i Nejvyšší soud USA. Část kolegia soudu tvořili soudci jmenovaní republikánskými prezidenty. Především jejich nevstřícný konzervativní přístup směrem k pokrokovým opatřením New Dealu způsoboval, že nemálo reformních zákonů bylo prohlašováno za neústavní.¹²⁰

4.1 Neústavní Zákon o národní průmyslové obnově

Jedním ze zákonů, jenž byl 27. května roku 1935 prohlášen za neústavní, byl Zákon o národní průmyslové obnově (National Industrial Recovery Act - NIRA). Rozhodnutí Nejvyšší soud USA vyslovil v případě *Schechter Poultry Corporation versus Spojené státy americké*. Společnost kupovala živou drůbež v Manhattanu, porážka probíhala v Brooklynu

¹¹⁹ KAVKA, Pavel, VÍTEK, Jiří. *Spojené státy americké*. s. 77-78.

¹²⁰ BUDÍN, Stanislav. *USA portrét národa*. s. 73-74.

a poté byla drůbež prodávána do místních prodejních řetězců. Drůbež pocházela z jiného státu, avšak veškerý obchod s nimi probíhal uvnitř státu New York.¹²¹

Schechter Poultry Corporation byla vládou obžalována z porušování kódu o obchodu s živou drůbeží za nedodržení minimálních mezd, maximální pracovní doby a prodávání zdravotně závadné drůbeže. Námitkou drůbežní společnosti bylo, že se v daném případě jedná o vnitrostátní obchod, do kterého podle ústavy není vláda oprávněna zasahovat, tak jako v případě obchodu mezistátního, tudíž obžaloba ze strany vlády Spojených států amerických je bezpředmětná.¹²²

Argumentem federální vlády bylo to, že podnikání společnosti Schechter Poultry Corporation mělo degradující vliv na ceny drůbežích produktů v daném odvětví obchodu. Společnost prodávala své výrobky za nízkou cenu, kvůli níž kladla důraz na minimální výrobní náklady, mezi něž patřily i pracovní podmínky zaměstnanců. Zde docházelo k porušování ustanovení kódu o výši minimální mzdy a délky pracovní doby. Dále federální vláda tvrdila, že může regulovat výši mzdy a délku pracovní doby při obchodování v rámci jednoho státu, neboť takový obchod má vliv na ceny i u obchodů mezi jednotlivými státy USA. Podobná regulace by měla být, podle názoru federální vlády, uplatněna i na jiné složky, které ovlivňují ceny zboží, jako například počet zaměstnanců, reklama a půjčky.¹²³

Případ se dostal až ke konečné instanci, tedy k devíti soudcům Nejvyššího soudu USA. Soudce McReynoldse, Van Devantera, Sutherlanda, Butlera bylo možno pokládat za konzervativce, kdežto za Rooseveltovy stoupence šlo označit soudce Brandeise, Stonea, Robertsona a Cardoza. Rozhodující hlas ve většině předešlých sporů měl předseda Nejvyššího soudu USA Charles Hughes. V případě Schechter Poultry Corporation soudci dosáhli jednomyslného verdiktu. Zákon o národní průmyslové obnově byl poměrem hlasů devět ku nule prohlášen za neústavní. Nejvyšší soud USA odůvodnil své rozhodnutí tím, že federální vláda nemá pravomoc upravovat vnitřní hospodářské poměry jednotlivých států USA. Podle ústavy¹²⁴ má vláda pouze oprávnění upravovat obchod mezi jednotlivými státy USA a ve styku se zahraničním státem.

Nejvyššímu soudu se též nelíbilo i přesunování moci zákonodárné na moc výkonnou.¹²⁵ Soud spatřoval ve vytvoření kodexů čestné konkurence a jejich následnému

¹²¹ DAVIES, Wallace E. *The New Deal and business recovery*. s. 36.

¹²² MATOUŠEK, Jaromír. *Spojené státy americké. Hospodářsko-politický vývoj národa*. s. 334.

¹²³ DAVIES, Wallace E. *The New Deal and business recovery*. s. 37.

¹²⁴ Nejvyšší soud USA se odvolával na článek 1. oddíl 8 Ústavy, jež praví, že v pravomoci Kongresu je řídit obchod s cizími národy, mezi jednotlivými státy federace a také s indiánskými kmeny. TINDALL, SHI. *Dějiny Spojených států...*, s. 794.

¹²⁵ MATOUŠEK, Jaromír. *Spojené státy americké. Hospodářsko-politický vývoj národa*. s. 334-335.

prosazování ohrožení principů dělby moci.

Franklin Delano Roosevelt o zdůvodnění rozhodnutí Nejvyššího soudu USA prohlásil: „Byli jsme odsouzeni k definici mezistátního obchodu z dob koňských povozů a drožek.“¹²⁶ Zrušení zákona o národní průmyslové obnově znamenalo těžký zásah do Rooseveltova plánu na plošné ozdravení průmyslu. Rozhodnutím soudu přestalo platit více než 600 kódů v různých hospodářských odvětvích. Republikáni a významní průmyslníci slavili porážku federální vlády, která jim svazovala ruce k realizaci jejich plánů. Opět se začala prodlužovat pracovní doba, nastalo snižování platů a oslábl i zahraniční obchod Spojených států amerických. Téhož dne Nejvyšší soud USA zrušil zákon o poskytování příručí farmářům (Frazier-Lemke Act), který chránil zadlužené zemědělce před nuceným vyrovnáním. Soud spatřoval jeho rozpor v neoprávněném zasahování do práv věřitele.¹²⁷

Přestože Roosevelt na podzim roku 1935 žádal vedoucí představitele amerického hospodářství o zmírnění jejich odporu k jeho reformním opatřením, pochopení kapitálu se nedočkal a dále musel vyvíjet velké úsilí, aby své obrodné vize uvedl v život. Od svého politického směru se neodchýlil ani v době, kdy Nejvyšší soud USA prohlásil za neústavní zákon o národní průmyslové obnově, jehož základní prvky přenesl do zákona o řešení pracovních otázek v průmyslu, o jehož prosazení usiloval od července roku 1935.¹²⁸

¹²⁶ DAVIES, Wallace E. *The New Deal and business recovery*. s. 36.

¹²⁷ MATOUŠEK, Jaromír. *Spojené státy americké. Hospodářsko-politický vývoj národa*. s. 335.

¹²⁸ Tamtéž ...s. 335 a 337.

5 Druhý New Deal

Druhým New Dealem je nazývána druhá etapa hospodářských reforem a zákonů FDR a jeho vlády. Druhý New Deal prezident uvedl 5. ledna roku 1935 ve svém projevu ke Kongresu. Zákony druhých sta dní (přesněji 177 dní) byly Kongresem přijímány od léta roku 1935 do jara roku 1936. Rooseveltův program měl tři hlavní cíle: „zajištění živobytí prostřednictvím lepšího využití národních zdrojů; zabezpečení obyvatel proti životním zvratům a nebezpečím; zajištění přijatelného bydlení.“¹²⁹ Zvolených cílů hodlal Roosevelt dosáhnout prostřednictvím zákonů upravujících sociální zabezpečení, bydlení a spolupráce programu poskytujícího podporu s programem veřejných prací. Výsledkem spolupráce zmíněných programů bylo vytvoření Správy na podporu zaměstnanosti (Works Progress Administration - WPA). Poté, co Nejvyšší soud USA prohlásil NIRA za neústavní, práva pracujících byla výrazně oslabena. Jejich ochranu zaručil zákon o řešení pracovních otázek v průmyslu (National Labor Relations Act - NLRA), známější podle jména jeho navrhovatele, newyorského senátora Roberta Wagnera, jako Wagner Act.¹³⁰

WPA a Wagnerův zákon představovaly dva rozdílné přístupy k řešení problému zaměstnanosti. WPA směřovalo k těm, kteří neměli žádnou práci. Wagnerův zákon usiloval o zlepšení pracovních podmínek již zaměstnaných. Především jim zaručoval právo kolektivně vyjednávat, usiloval o zajištění přijatelných pracovních podmínek a snažil se, aby plat zaměstnanců odpovídal jejich vykonané práci. Obě opatření vzbudily vlnu pozornosti, především rozsáhlostí svého zaměření a důrazem na blaho jednotlivce. Přestože byly dlouhodobě podrobeny kritice ze strany opozice, trvaly až do druhé světové války a jejich vliv se přenesl do současného zákonodárství Spojených států amerických.¹³¹

Historikové zkoumající New Deal se domnívají, že se Rooseveltova politika v období druhých sta dní posunula více radikálním směrem. „První New Deal říkal podnikatelům, co musejí dělat. Druhý New Deal říkal podnikatelům, co nesmějí dělat," tvrdí historik Arthur Schlesinger.¹³² Roosevelt definoval svůj politický směr jako poněkud nalevo od středu. H. Green prezidentův politický směr popsal takto: „Mluvíme-li o posunu v Rooseveltově politice „doleva“, nepoužíváme tohoto termínu v absolutním smyslu, ale jen vzhledem k rozložení politických sil ve Spojených státech. Posun „doleva“ v tomto případě neznamenal,

¹²⁹ GOETZMANN, William, POTTER, David Morris. *The New Deal and employment*. New York: Holt, Rinehart and Winston, 1960. Select problems in historical interpretation; part 7, s. VIII.

¹³⁰ Tamtéž...s. VIII-IX.

¹³¹ Tamtéž...s. IX-X.

¹³² LEUCHTENBURG, William E. *Franklin D. Roosevelt and The New Deal*. s. 163.

že se prezident stal odpůrcem kapitalismu a stoupencem socialismu.“ Přesto boj podnikatelského světa proti Rooseveltově politice pokračoval.¹³³

5.1 Zákon o řešení pracovních otázek v průmyslu

Senátor Robert Wagner představil svůj návrh v únoru roku 1935. Jeho návrh požadoval zřízení Národního výboru pro řešení sociálních otázek v průmyslu (National Labor Relations Board - NLRB), který by zabraňoval uplatňování nepoctivých pracovních podmínek, jako nucené členství v odborech ovládaných vedením společnosti, či propouštění kvůli členství v nefiremních odborech. Senát návrh zákona přijal poměrem hlasů 63 ku 12. Návrh prošel 27. června Kongresem hladce a 5. července prezident podepsal též zákon o řešení pracovních otázek v průmyslu (National Labor Relations Act – NLRA, známý též jako Wagner Act).¹³⁴

Tento zákon ve své první části praví, že odepírání zaměstnaneckých práv vede ke stávkám a jiným formám odporu, které negativně ovlivňují odbyt, ceny a tok materiálů a výrobků uváděných na trh. Dále prohlašuje, že zaměstnanecké spory mají vliv na snížení zaměstnanosti a výši mezd a že zkušenosti prokázaly, že ochrana práva sdružovat se do odborů a kolektivně vyjednávat zabraňuje sporům a nespokojenosti ze strany zaměstnanců. Je tedy právem Spojených států amerických omezit příčiny, které brání plynulému fungování obchodu, tím, že posílí proces kolektivního vyjednávání, svobodu zaměstnanců se odborově sdružovat, zvolit si svého zástupce a vyjednat si svá zaměstnanecká práva.¹³⁵

Část sedmá NLRA byla v podstatě náhradou za část 7a Zákona o národní průmyslové obnově, který byl Nejvyšším soudem USA prohlášen za neústavní. Část sedmá NLRA stanovila právo zaměstnance se odborově organizovat nebo se organizování zdržet a povinnost zaměstnavatele tato práva respektovat. Zákon dále zakotvuje právo zaměstnanců si zvolit své zástupce do odborové organizace. Tito zástupci mají právo kolektivně vyjednávat a uzavírat kolektivní smlouvy. Zákon dále prohlašuje firemní odborové organizace (company unions) za nezákonné.¹³⁶

Úkolem Národního výboru pro řešení sociálních otázek v průmyslu bylo dohlížet na provádění zákona a dodržování zaměstnaneckých práv. Výbor tvořili tři členové jmenovaní prezidentem se souhlasem Senátu. NLRB mohl vytvořit další místní organizační složky. Dle

¹³³ JAKOVLEV, Nikolaj N. *Franklin D. Roosevelt: Člověk a politik*. s. 232.

¹³⁴ LEUCHTENBURG, William E. *Franklin D. Roosevelt and The New Deal*. s. 150-151.

¹³⁵ GOETZMANN, William, POTTER, David Morris. *The New Deal and employment*. s. 1-2.

¹³⁶ MATOUŠEK, Jaromír. *Spojené státy americké. Hospodářsko-politický vývoj národa*. s. 336.

částí desáté NLRA bylo výlučnou pravomocí výboru zabránit jakýmkoli nepoctivým pracovním praktikám. Zaměstnanec, vůči kterému byly uplatněny nepoctivé pracovní praktiky, se mohl se stížností obrátit na výbor, který jeho stížnost prošetřil. Zkoumání nepoctivých pracovních podmínek se nevázalo pouze na stížnost ze strany zaměstnanců, výbor pracovní podmínky zkoumal sám, ze své vlastní iniciativy prostřednictvím místních složek a členů NLRB. Pokud výbor shledal, že byla porušena zaměstnanecká práva, požadoval upuštění od takové zásahu, nápravu nepoctivých pracovních praktik, v některých případech zahrnující i opětovné zaměstnání. Výbor mohl podat žádost o posouzení případu apelačnímu soudu, v jehož obvodu došlo k porušování zaměstnaneckých práv nebo kde poškozený pobýval, anebo i tam, kde proběhla obchodní transakce. Stejné právo pak měla i osoba, proti níž rozhodnutí výboru směřovalo a která považovala celé nebo část rozhodnutí NLRB za nesprávné. Pokud nedošlo k odvolání jedné ze stran sporu, bylo rozhodnutí apelačního soudu konečné.¹³⁷

Avšak činnost NLRB se neobešla bez kritiky ze strany politické opozice i zaměstnavatelů. Novinář a politický komentátor Walter Lippmann popsal fungování NLRA takto: „Zákon říká dělníkům: jděte k soudu a ověřte si, co vám tam dají. My vám dáváme naše požehnání. Ale zbavte nás laskavě nepříjemného úkolu určovat konkrétně práva a povinnosti kapitálu a práce. Třebaže jsme zákonodárci, zákony raději nevydáváme a vybízíme vás, abyste si své právo vysoudili. Jestliže vám však soudy nepřiznají to, co vám my podle všeho slibujeme, pak přičítejte vinu soudům, a nikoli Kongresu Spojených států.“¹³⁸

Zaměstnavatelé tvrdili, že zákon nenastolil rovnováhu mezi zaměstnavateli a zaměstnanci, ale výrazně přenesl výhody na stranu zaměstnanců. Zaměstnavatelé si připadali příliš svázáni Wagnerovým zákonem, kdežto odbory omezení jejich práv nepostihlo. Jedním z prostředků, kterým odbory uplatňovaly své požadavky, byl bojkot. Nátlak formou bojkotu, tedy odmítání pracovat, nebyl Wagnerovým zákonem zakázán a stal se legální formou prosazování požadavků odborů. Na hraně zákona spočívalo uzavírání dohod tzv. „closed shop“, kdy zaměstnavatel najal pouze toho, kdo byl členem určitých odborů. Soustavné rozpory mezi odbory a zaměstnavateli oslabovaly postavení Wagnerova zákona a bylo zřejmé, že je potřeba omezit příliš silné pravomoce pracujících.¹³⁹

Ke snížení rozporů přispěl mírnější výklad NLRA Národním výborem pro řešení sociálních otázek v průmyslu, a především požadavek maximální výrobní produkce v období

¹³⁷ GOETZMANN, William, POTTER, David Morris. *The New Deal and employment*. s. 4-6.

¹³⁸ JAKOVLEV, Nikolaj N. *Franklin D. Roosevelt: Člověk a politik*. s. 230.

¹³⁹ GOETZMANN, William, POTTER, David Morris. *The New Deal and employment*. s. 20 a 32-33.

druhé světové války. Po skončení druhé světové války se znovu objevily rozpory mezi odbory a zaměstnavateli, které způsobily opětovné zesílení kritiky NLRA. Vítězství Republikánské strany ve volbách do Kongresu roku 1946, spolu s výše zmíněnými skutečnostmi, byly podnětem k rozsáhlé revizi Wagnerova zákona. Výsledkem bylo přijetí zákona Labor Management Act, který od června roku 1947 nahradil NLRA.¹⁴⁰

5.2 Správa na podporu zaměstnanosti

V lednu roku 1935 Franklin Delano Roosevelt představil Kongresu svůj plán na podporu zaměstnanosti. Jeho rozsáhlý program již nezahrnoval poskytování podpory nezaměstnaným osobám, ale směřoval k poskytnutí hodnotného zaměstnání. Roosevelt o směru svého programu prohlásil: „Nehodlám připustit, aby se životní síly našeho lidu ještě dále vyčerpávaly poskytováním podpory formou hotových peněz, potravinových balíčků nebo poskytováním několikahodinové práce v týdnu při úpravě trávníků, shrabování listí nebo sbírání odpadků ve veřejných parcích. Musíme dělníky zachránit nejen fyzicky, ale jsme povinni přispět k tomu, aby si zachovali sebeúctu, odvahu a odhodlání.“¹⁴¹

Dne 22. května roku 1935 byla vytvořena Správa na podporu zaměstnanosti (Work Progress Administration - WPA).¹⁴² Vedením WPA byl pověřen Harry Hopkins. Stejně jako u programů CWA a FERA, v jejichž čele stál, existovaly dvě paralelní organizace zabývající se problémem nezaměstnanosti. Nyní to byla nově vzniklá WPA s již trvající PWA pod vedením Harolda Ickese. Důvodem vytvoření nové organizace, namísto zastřešení nového plánu pod stávající PWA, byl přístup Hopkinse k řešení problematiky nezaměstnanosti. Roosevelt se více ztotožňoval s jeho postojem, který požadoval poskytnutí práce co nejvíce nezaměstnaným osobám odkázaným na podporu, namísto rozsáhlých investic do kapitálu, které zastával Ickes.¹⁴³

Cílem bylo poskytnout práci třem a půl milionům nezaměstnaných lidí, kteří pobírali podporu. Ke splnění tohoto cíle bylo přiděleno WPA pět miliard dolarů. Fungování Správy na podporu zaměstnanosti spočívalo na následujících principech: všechna poskytnutá práce měla být užitečná pro zlepšení životních podmínek pracujících nebo pro zvýšení bohatství národa a poskytovaná mzda by měla být vyšší než státní podpora nezaměstnaných, zároveň nižší než plat poskytovaný soukromými zaměstnavateli, aby zaměstnavatelé nepřišli o uchazeče

¹⁴⁰ GOETZMANN, William, POTTER, David Morris. *The New Deal and employment*. s. 45.

¹⁴¹ JAKOVLEV, Nikolaj N. *Franklin D. Roosevelt: Člověk a politik*. s. 226.

¹⁴² GOETZMANN, William, POTTER, David Morris. *The New Deal and employment*. s. 49.

¹⁴³ LEUCHTENBURG, William E. *Franklin D. Roosevelt and The New Deal*. s. 125.

o zaměstnání na úkor státního zaměstnaneckého programu. S tím souvisely další principy, kdy projekty WPA měly co nejméně konkurovat projektům soukromých podniků a co nejvíce se zaměřovat na oblasti hospodářství s nejvyšším počtem nezaměstnaných osob pobírajících státní podporu.¹⁴⁴

WPA poskytovala práci přímo. Na základě údajů poskytnutých od místních úřadů nabídla práci jedinci, o němž úřady věděly, že shání zaměstnání a je na státní podpoře. Například práci pro opravu chodníku v určité části města dostalo třicet přesně určených obyvatel s potřebnými pracovními zkušenostmi. Dohledání konkrétních jedinců pro opravdu potřebné a užitečné projekty vyžadovalo podrobné plánování a vysokou míru spolupráce mezi místními úřady a administrativou WPA. Financování projektů bylo rozděleno poměrem, kdy na čtyři dolary z federálních zdrojů připadl jeden dolar ze zdrojů místních úřadů. Federální zdroje financovaly platy pracovníků zúčastněných v programu WPA. Stavební materiál a jiné náklady hradily především místní úřady ze svých zdrojů.¹⁴⁵

Program WPA stál za výstavbou 1000 letišť, 2500 nemocnic, téměř 6000 škol a 13 000 dětských hřišť. Jako jeden z mála federálních programů na podporu zaměstnanosti podporoval umění. Federální divadelní projekt spadající pod správu WPA poskytl zaměstnání mnoha hercům a režisérům. Federální spisovatelský projekt stál za zrodem tisícovek nových publikací a federální umělecký projekt zaměstnal malíře, sochaře a učitele umění. Henry Varnum Poor o rozkvětu umění prohlásil: „Bylo neuvěřitelné, co se stalo v tak krátkém časovém období. Od vlády absolutně lhostejné k umění, máme nyní vládu, která na umění klade důraz.“¹⁴⁶

Ani WPA se nevyhnula problémům a kritice. Podnikatelé si stěžovali na to, že program WPA proti nim postavil federální vládu, se kterou musejí soupeřit o zaměstnance. Podle nich docházelo k paradoxní situaci, kdy potenciální zaměstnanci získávali práci spíše v projektech WPA než u soukromých podnikatelů, čímž se problém dlouhodobé nezaměstnanosti jen dále prohluboval. Široká působnost programu WPA, jeho rozsáhlý úřední aparát a vysoký rozpočet byly prostředím, v němž se mnoho jedinců a společností snažilo najít způsob jak získat prospěch pro sebe nebo pro svůj podnik v rozporu se zákonem. Za období let 1935 až 1939 vyšetřovací oddělení WPA zkoumalo téměř devět tisíc případů údajných podvodů. Více než polovina z nich byla dokázána. Mezi nejčastější nekalé praktiky patřilo používání vybavení, materiálů a pracovní síly pro soukromé účely, krácení účetnictví

¹⁴⁴ GOETZMANN, William, POTTER, David Morris. *The New Deal and employment*. s. 47-48.

¹⁴⁵ Tamtéž... s. 52.

¹⁴⁶ LEUCHTENBURG, William E. *Franklin D. Roosevelt and The New Deal*. s. 126-128. (přeloženo mnou).

a různé formy nátlaku a korupce s cílem soukromého prospěchu ze schválených projektů.¹⁴⁷

I přes výše zmíněné skutečnosti program WPA za své sedmileté fungování zaměstnal více než sedm a půl milionu lidí. Svého vrcholu dosáhl v letech 1936 a 1938 kdy poskytl práci třem milionům občanů. Jeho dosah lze spatřovat i ve zlepšení společenského vnímání veřejných prací, které již nebyly považovány za opatření pro chudé, ale prostředkem ke zvýšení zaměstnanosti a individuálního bohatství jednotlivých občanů.¹⁴⁸

5.3 Zákon o sociálním pojištění

Ve Spojených státech amerických, kde byl hluboce zakořeněn princip individualismu, tedy spoléhání se na své vlastní síly bez pomoci jiných, bylo prosazování sociálních zákonů dlouhým a obtížným procesem. Přestože v jiných státech byly sociální zákony stabilním prvkem právního řádu, v USA se stávají aktuálními až s příchodem velké hospodářské krize let 1929 až 1933. Úsilí Franklina Delana Roosevelta o prosazení sociálního zákonodárství bylo odměněno 14. srpna roku 1935, kdy vstoupil v platnost Zákon o sociálním zabezpečení (Social Security Act).¹⁴⁹ Roosevelt byl nadšen hladkým přijetím zákona, neboť si uvědomoval dlouhotrvající potřebu uzákonit sociální zabezpečení. O potřebě prosazení sociálního zákonodárství prohlásil: „Nevidím důvod, proč by každé dítě od svého narození nemělo být zahrnuto do systému sociálního zabezpečení. Až povyroste, má vědět, že má o zabezpečení ve stáří postaráno díky systému, do něhož patřilo celý život. Když nebude pracovat, musí dostat podporu. Kdo onemocní nebo se stane invalidou, musí také dostat podporu.“¹⁵⁰

Jedním z hlavních opatření zákona o sociálním zabezpečení bylo vytvoření penzijního fondu pro občany starších šedesáti pěti let (v šesti státech starších sedmdesáti let a v jednom starších šedesáti let). Od 1. ledna roku 1937 do tohoto fondu přispívali zaměstnanci a zaměstnavatelé s výdělkem pod tři tisíce dolarů ročně jedním procentem ze svého příjmu. Postupem doby se příspěvek zvýšil na tři procenta.¹⁵¹ Od roku 1940 se důchody začaly vyplácet. Průměrná měsíční výše činila dvaadvacet dolarů a její konkrétní hodnota byla odvislá od výše vyplacených příspěvků. Výše důchodu nebyla vysoká a sloužila, jak sám Roosevelt poznamenal, pouze jako doplněk ostatních příjmů občanů.¹⁵²

¹⁴⁷ GOETZMANN, William, POTTER, David Morris. *The New Deal and employment*. s. 55 a 60.

¹⁴⁸ Tamtéž... s. 72, 75, 84.

¹⁴⁹ TINDALL, SHI. *Dějiny Spojených států...*,s. 574.

¹⁵⁰ JAKOVLEV, Nikolaj N. *Franklin D. Roosevelt: Člověk a politik*. s. 231.

¹⁵¹ MATOUŠEK, Jaromír. *Spojené státy americké. Hospodářsko-politický vývoj národa*. s. 320.

¹⁵² TINDALL, SHI. *Dějiny Spojených států...*,s. 575.

Zákon se neomezoval jen na pomoc starým lidem. Na základě zákona byl poskytován finanční příspěvek i nezaopatřeným dětem, nevidomým a zmrzačeným občanům. Dále byly poskytovány mateřské dávky a příspěvky na péči o děti. Tento federální sociální program byl financován z daní z příjmů pracující části obyvatelstva. Chudší vrstvy společnosti postihl více než vrstvy movitější. Důvodem byla regresivní daňová sazba, jejíž výše byla stejná pro všechny pracující, bez ohledu na výši jejich příjmů.¹⁵³

Zákon o sociálním zabezpečení nebyl nikterak radikální. Regresivní daňová sazba měla vliv na to, že do federální pokladny nepodařilo získat předpokládaný obnos peněz. Rooseveltova obava z dalšího antagonismu ze strany Nejvyššího soudu USA způsobila, že usiloval spíše o politickou a ústavní korektnost zákona než o jeho ekonomickou výnosnost. Původně se systém sociálního zabezpečení nevztahoval na drobné podnikatele, domácí služebnictvo a zemědělce, tedy vrstvy, které případnou finanční oporu potřebovali nejvíce. I přes výše zmíněná negativa byl Zákon o sociálním zabezpečení prvním základním stavebním kamenem v oblasti sociálního zákonodárství, které se v pozdějších letech stalo jedním z pilířů politiky následujících vlád.¹⁵⁴

5.4 Další zákony druhých sta dní

Jedním ze zákonů přijatých v roce 1935 byl zákon o dani z majetku (Wealth Tax Act). Zákon zvýšil daň z příjmů přesahujících padesát tisíc dolarů ročně. Stejně tak zvýšil daň darovací a daň z nemovitostí.¹⁵⁵ Zákon o dani z majetku však nelze považovat za úspěšný. Nepřinesl vyšší příjmy federální pokladně a ani se mu nepodařilo příjmy rovnoměrněji přerozdělit. Podíl majetku vysokých vrstev zůstal v průběhu třicátých let neměnný a vrstvy nejzamožnější, i v době po přijetí zákona, své bohatství zvýšili. K výraznější změně v rozdělení příjmů došlo až ve válečných letech 1939 až 1945.¹⁵⁶

Dalším zákonem uzákoněným v období druhých sta dní byl zákon proti společnostem, zásobujícím obyvatelstvo Spojených států plynem a elektřinou (, nazván také Wheeler-Rayburn law). Rooseveltova snaha o prosazení tohoto zákona jen potvrzovala směr období druhých sta dní inklinující k výraznější kontrole a omezení obchodních korporací s cílem rovnoměrnějšího rozdělení federálních příjmů a bohatství mezi ostatní vrstvy obyvatelstva. Zákon byl schválen i přes

¹⁵³ Tamtéž

¹⁵⁴ Tamtéž... s. 574-575.

¹⁵⁵ Tamtéž... s. 575.

¹⁵⁶ LEUCHTENBURG, William E. *Franklin D. Roosevelt and The New Deal*. s. 154.

silný odpor korporací.¹⁵⁷ Zákon zvýšil regulaci společností zásobujících USA elektřinou a plynem. Společnosti potřebovaly schválení Komise nad cennými papíry a burz

) k tomu, aby mohly podnikat i v jiné oblasti než poskytování elektřiny a plynu, bez něj musely rozpustit společnost, její část či pobočku.¹⁵⁸ PUHCA omezila mezistátní rozšíření holdingových společností poskytujících elektřinu a plyn, regulovala obchodní transakce mezi pobočkami a společnostmi patřícími pod jeden holdingový podnik, taktéž kontrolovala financování a účetnictví těchto společností.¹⁵⁹

Bankovní zákon (Banking Act) byl Rooseveltem podepsán 23. srpna roku 1935. Jeho hlavními autory byl Marriner Eccles a senátor Carter Glass. Zákon přinesl výraznější federální kontrolu bankovníctví a centralizaci bankovního systému. Prezident byl oprávněn do nově vytvořeného Výboru guvernérů federálního rezervního systému

) jmenovat sedm členů na čtrnáctileté funkční období. Regionální banky mohly jmenovat své vedoucí pracovníky pouze se souhlasem Výboru.¹⁶⁰ Výbor rozšířil svůj vliv i na prezidenty dvanácti federálních rezervních bank. Ti byli voleni vedoucími pracovníky příslušných bank za souhlasu Výboru guvernérů, čímž se federální rezervní banky dostávaly pod nepřímý vliv vlády. Ta uplatnila svůj vliv i na Výbor pro operace na volném trhu (Federal Open Market Committee), který je složen z pěti zástupců federálních rezervních bank a sedmi guvernérů Výboru federálního rezervního systému.¹⁶¹

Poté, co Nejvyšší soud USA v případě označil zákon o národní průmyslové obnově za neústavní, Roosevelt se pokusil zachovat alespoň některé prvky zákona. Kongres se pustil do přípravy takzvané „malé NIRY“. Významným počinem legislativy malé NIRY byl Úhelný zákon Guffey-Snyderův (Guffey-Snyder Act) uzákoněný 23. srpna roku 1935.¹⁶² Zákon vycházel z kamenouhelného kódu a požadoval vytvoření národní komise, která bude dohlížet na stabilitu cen a bude kontrolovat a rozdělovat produkci. Dále zaručoval právo kolektivně vyjednávat a vyhradit si jednotnou výši mzdy a délku pracovní doby.¹⁶³ Zákon současně uvalil na kamenouhelnou produkci patnáctiprocentní daň. Úhelným společnostem, které se tomuto zákonu dobrovolně podrobily, se pak odpočítávalo devadesát procent z uvalené patnáctiprocentní daně.¹⁶⁴

¹⁵⁷ MATOUŠEK, Jaromír. *Spojené státy americké. Hospodářsko-politický vývoj národa*. s. 332.

¹⁵⁸ LEUCHTENBURG, William E. *Franklin D. Roosevelt and The New Deal*. s. 155.

¹⁵⁹ LYNN, Hargis. PUHCA – *An Electricity Blackout and Energy Bill Primer* [online]. Citizen.org, září 2003. Dostupné na <http://www.citizen.org/cmep/article_redirect.cfm?ID=13573>.

¹⁶⁰ LEUCHTENBURG, William E. *Franklin D. Roosevelt and The New Deal*. s. 160. (přeloženo mnou).

¹⁶¹ MATOUŠEK, Jaromír. *Spojené státy americké. Hospodářsko-politický vývoj národa*. s. 300-301.

¹⁶² Tamtéž... s. 336.

¹⁶³ LEUCHTENBURG, William E. *Franklin D. Roosevelt and The New Deal*. s. 160.

¹⁶⁴ MATOUŠEK, Jaromír. *Spojené státy americké. Hospodářsko-politický vývoj národa*. s. 336.

6 Roosevelt podruhé prezidentem a formování odborů

Rooseveltovi a jeho vládě se podařilo během období druhých sta dní prosadit značné množství důležitých zákonů. Enormní úsilí však zanechalo své následky. Prezidentův tlak na členy Kongresu ke schválení zákonů, které označil za páteční, způsoboval, že se stále více jeho obdivovatelů stávalo jeho odpůrci, což postupně přispívalo k nejednotnosti Demokratické strany. Taktéž Rooseveltův politický posun „více doleva“ společně s otevřenou kritikou velkých kapitalistických společností jen zosílil vztah mezi prezidentem a nejvlivnějšími vrstvami společnosti. Právě tyto vrstvy našly prostředek, kterým Rooseveltově politice usilující o rovnoměrnější rozdělení bohatství, znemožnily její praktické uplatnění. Tímto prostředkem se stal Nejvyšší soud USA, který po prohlášení neústavnosti Zákona o národní průmyslové obnově v roce 1935, prohlásil za neústavní i další významné zákony přijaté v období druhých sta dní. I přes rozpory s Nejvyšším soudem USA a podnikateli, vstupoval Roosevelt do prezidentských voleb roku 1936 jako kandidát s vysokou šancí na úspěch. Miliony lidí, kterým opatření New Dealu zlepšily životní situaci, byli připraveni jít s Rooseveltem do dalšího funkčního období.

Jeho volební základna se však za čtyři roky změnila. V roce 1932 vystupoval jako kandidát farmářů a „zapomenutých lidí“ pocházejících z amerického jihu a západu. Nyní, v roce 1936, stál v čele širokých městských mas a dělnictva.¹⁶⁵

6.1 Volby roku 1936

Přestože byl Franklin Delano Roosevelt podruhé jmenován konventem Demokratické strany jako její kandidát na prezidentský úřad, neopíral se ve své volební kampani pouze o členy Demokratické strany. Podporu mu vyslovil i republikánský senátor Norris a Pokrokový národní výbor v čele s La Folletem, newyorským starostou F. La Guardiou, J. Lewisem a dalšími. Ostatně sám Roosevelt se o vytvoření koalice napříč politickým spektrem vyjádřil takto: „Pokouším se prosadit myšlenku, že získáme-li vhodné lidi, jejich stranická příslušnost není zvlášť důležitá.“¹⁶⁶

Prezidentským kandidátem republikánské strany byl zvolen kansaský guvernér Alfred M. Landon. Jeho konzervativní přístup spolu s neosobním programem republikánské strany,

¹⁶⁵ FREIDEL, Frank. *The New Deal in historical perspective*. Washington: American Historical Association, 1959. s. 14-15.

¹⁶⁶ JAKOVLEV, Nikolaj N. *Franklin D. Roosevelt: Člověk a politik*. s. 245.

který spočíval především v kritice opatření New Dealu, způsobil, že se republikánský kandidát nestal odpovídající protivahou Roosevelta a demokratické strany. Dalším kandidátem v prezidentských volbách byl Wiliam Lemke za Unionistickou stranu podporovanou Coughlinem, Townsendem, Smithem a dalšími zarytými Rooseveltovými odpůrci. Nicméně Townsendovy a Smithovy problémy se zákonem v době vrcholící volební kampaně jen snížily již tak malé šance Lemkeho na úspěch v nadcházejících prezidentských volbách.¹⁶⁷

Roosevelt voličům sliboval, že i ve druhém funkčním období bude pokračovat v uplatňování opatření New Dealu a v mocenském boji s monopolistickým kapitálem, který ho považoval za svého úhlavního nepřítele. Tvrdil, že v prvním funkčním období narazily výše zmíněné síly na svého protivníka a nyní, v období druhého funkčního období, narazí na svého pána. Roosevelt se tedy netajil cílem zkrotit monopolistický kapitál. Své další programové postoje shrnul následovně: „Samozřejmě se budeme snažit zlepšit pracovní podmínky amerických dělníků, omezíme délku pracovního dne, zvýšíme mzdy, které dnes dělníky odsuzují k hladové smrti, skončujeme s dětskou prací a odbouráme vykořisťovatelský pracovní systém. Samozřejmě budeme ze všech sil bojovat s monopoly a byznysem, podporovat kolektivní smlouvy, potlačíme nespravedlivou konkurenci, skončujeme s hanebnými obchodními praktikami.“¹⁶⁸

Rooseveltovi se do prezidentských voleb roku 1936 podařilo získat širokou škálu voličů. Vedle tradičně demokratického jihu si dokázal díky zemědělským programům New Dealu udržet farmářské voliče ze západu Spojených států amerických. Prosazení sociálního zabezpečení mu pomohlo přilákat rozmanité etnické skupiny ze severu země. Dělnictvo spatřovalo v Rooseveltovi garanta svých zaměstnaneckých práv a poprvé také černošská část obyvatelstva většinově odevzdala hlas demokratickému kandidátu. Střední třídu a umělecké vrstvy dokázal Roosevelt přilákat svým programem na záchranu majetku, potažmo programem na podporu umění a umělců. To vše společně s Rooseveltovými politickými a vůdcovskými schopnostmi bylo důvodem jeho hladkého vítězství v prezidentských volbách. Zvítězil ve všech státech s výjimkou státu Vermont a Maine. Získal 27,7 milionů hlasů oproti 16,7 milionů hlasů pro republikánského kandidáta. Kandidát Unionistické strany, Wiliam Lemke, získal necelých devět set tisíc hlasů. Roosevelt s přehledem vyhrál i v obou komorách

¹⁶⁷ TINDALL, SHI. *Dějiny Spojených států...*, s. 575.

¹⁶⁸ JAKOVLEV, Nikolaj N. *Franklin D. Roosevelt: Člověk a politik*. s. 249.

Kongresu, kdy ve Sněmovně reprezentantů demokraté zvítězili poměrem tři sta dvacet osm křesel ku sto sedmi a v Senátu poměrem sedmdesát sedm křesel ku devatenácti.¹⁶⁹

Největší volební vítězství, jaké do té doby prezidentský kandidát dosáhl, však mělo i svá negativa. Jedenáctimilionový rozdíl mezi vítězným a poraženým kandidátem by napovídal tomu, že by Rooseveltova pozice v prosazování dalších hospodářských a politických opatření byla ještě silnější než ve volbách minulých. Reálná situace byla složitější. Tím, že Roosevelta podpořilo široké spektrum společenských vrstev a politických skupin s odlišnými požadavky, cíli a zájmy, bylo dosažení všeobecného konsensu a spokojenosti, více obtížnější. Též vnitřní roztříštěnost demokratické strany spolu s Rooseveltovou volební taktikou spoléhání se na progresivní politické skupiny než na jednotnou a kompaktní stranu, k ulehčení prosazování nových zákonů nepřispěla. I přes výše zmíněné skutečnosti byla Rooseveltova pozice nadále velmi silná a očekávalo se, že bude pokračovat v nastoleném politickém směru uplatňování hospodářských a sociálních reforem.¹⁷⁰

6.2 Další střety s Nejvyšším soudem USA

Vítězné prezidentské volby roku 1936 dodaly Rooseveltovi odvalu se vypořádat s Nejvyšším soudem USA. Roosevelt jeho členy a činnost považoval za hlavní překážku realizace opatření New Dealu. Poté, co Nejvyšší soud USA vyslovil v roce 1935 neústavnost Zákona o národní průmyslové obnově a o rok později shledal v rozporu s ústavou AAA Uhelný zákon Guffey-Snyderův a Zákon o minimálních mzdách, došla Rooseveltu trpělivost a požadoval reformu Nejvyššího soudu.¹⁷¹

Franklin Delano Roosevelt přednesl svůj návrh na reformu federálního soudnictví 5. února roku 1937 před Sněmovnou reprezentantů. Návrh zákona obsahoval početní zvýšení členů Nejvyššího soudu USA ze současných devíti soudců na patnáct. Dále si vyhrazoval právo jmenovat nového soudce federálního soudu v případě, kdy současný soudce přesáhne věk sedmdesáti let a neodejde do důchodu. Roosevelt svůj návrh zdůvodňoval tím, že soudci Nejvyššího soudu USA jsou přetížení množstvím pracovní agendy a současně jejich vysoký věk zhoršuje jejich rozhodovací schopnosti a pracovní efektivitu. V té době pouze tři soudci

¹⁶⁹ TINDALL, SHI. *Dějiny Spojených států...*, s. 578 .

¹⁷⁰ BLAHOŽ, Josef. *F.D. Roosevelt: Opuštěná cesta*. s. 137-138.

¹⁷¹ LEUCHTENBURG, William E. *Franklin D. Roosevelt and The New Deal*. s. 231.

Nejvyššího soudu USA měli méně než sedmdesát let a za dané situace by se Rooseveltovi naskytla možnost jmenovat až šest nových soudců.¹⁷²

Rooseveltův návrh způsobil vlnu nevole a ostré reakce jak ze strany politiků, tak i veřejnosti. Opoziční politici otevřeně prohlašovali, že Rooseveltovým motivem není omlazení federálního soudnictví, ale nenasytná touha po moci, kdy chce odstranit poslední překážku na cestě k uspokojení jeho diktátorské povahy. I liberální část politického spektra spatřovala v Rooseveltově návrhu nebezpečné posílení moci výkonné na úkor moci soudní. Proti návrhu se postavila i značná část Demokratické strany a Rooseveltovi stoupenci, jako Felix Frankfurter, George Norris, Hiram Johnson.¹⁷³ Demokratický senátor Carter Glass o návrhu prohlásil: „Kongres může spáchat sebevraždu, bude-li si to prezident přát, ale v žádném případě nemůže souhlasit s reformou Nejvyššího soudu.“¹⁷⁴

Od jara roku 1937 bylo možno pozorovat změnu v rozhodovací činnosti Nejvyššího soudu USA. Soudce Roberts se v rozsudku z 29. března připojil k dalším čtyřem soudcům, kteří podpořili ústavnost Washingtonského zákona o minimálních mzdách. O dva týdny později prohlásili za ústavní i Wagnerův zákon.¹⁷⁵ Toto rozhodnutí bylo překvapivé pro mnoho průmyslníků, kteří se opírali o stanovisko Národního výboru advokátů amerického svobodného spolku (National Lawyers Committee of the American Liberty League), které považovalo Wagnerův zákon v rozporu s ústavou a tradiční formou vlády. Všeobecně se předpokládalo, že Nejvyšší soud rozhodne, stejně jako v případě *Schechter Poultry Corporation*, a prohlásí Wagnerův zákon za neústavní. Překvapivý soulad s ústavou soud vyslovil v případě *Jones & Laughlin Steel Corporation versus Národní výbor pro řešení sociálních otázek v průmyslu*. Společnost, dle výboru, porušovala Wagnerův zákon v tom, že zaměstnancům prostřednictvím výhrůžek a nátlaku odepírala právo se svobodně organizovat, znevýhodňovala přijetí pracovníků, kteří již byli členy odborů, a propouštěla ty zaměstnance, kteří na nekalé praktiky upozornili. Společnost nedbala upomínek ze strany výboru a spoléhala, že Nejvyšší soud použije i na jejich případ definici mezistátního obchodu, stejně jako v případě *Schechter Poultry Corporation*.¹⁷⁶

Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA v případě *Jones & Laughlin Steel Corporation* potvrdilo změnu postoje konzervativní části soudu směrem k Rooseveltovým opatřením druhých sta dní. Navíc 18. května soudce Van Devanter, představitel konzervativní části

¹⁷² BLAHOŽ, Josef. *F.D. Roosevelt: Opuštěná cesta*. s. 140-141.

¹⁷³ JAKOVLEV, Nikolaj N. *Franklin D. Roosevelt: Člověk a politik*. s. 255.

¹⁷⁴ Tamtéž... s.255-256.

¹⁷⁵ LEUCHTENBURG, William E. *Franklin D. Roosevelt and The New Deal*. s. 236.

¹⁷⁶ GOETZMANN, William, POTTER, David Morris. *The New Deal and employment*. s. 6-7.

Nejvyššího soudu USA, rezignoval a Roosevelt mohl na uvolněné místo jmenovat Hugo Blacka, který patřil k Rooseveltovým příznivcům. Dalším důkazem změny postoje soudu bylo potvrzení ústavnosti zákona o sociálním zabezpečení z 24. května. Rooseveltův boj za reformu federálního soudnictví se tak stal neopodstatněným. Nicméně Roosevelt se svého návrhu nehodlal vzdát. Jeho tvrdohlavý přístup definitivně narazil v červnu, kdy Kongres jeho návrh odmítl. Jednalo se o jednu z největších proher Rooseveltovy politické kariéry.¹⁷⁷

Později Roosevelt s oblibou prohlašoval, že prohrál bitvu, ale vyhrál válku. V určitém smyslu se vítězství dočkal. Po dvou a půl letech od nepřijetí návrhu na reorganizaci federálního soudnictví Roosevelt celkem jmenoval pět nových soudců Nejvyššího soudu USA. Byli jimi soudci Hugo Black, Stanley Reed, Felix Frankfurter, William O. Douglas a Frank Murphy, kteří měli kladný postoj k zákonům New Dealu. Zároveň byl v určitém smyslu poražen. Tvrdé rozpory při úsilí o prosazení reorganizace soudnictví ještě více rozvrátily nejednotnou Demokratickou stranu a výrazně přispěly k vytvoření koalice jižních demokratů a republikánů, kteří zaujali odmítavý postoj k opatřením New Dealu. Došlo tedy k paradoxní situaci, kdy Nejvyšší soud byl ochotný potvrzovat nové zákony, avšak rozvrácený Kongres jich schválil jen pár.¹⁷⁸

6.3 New Deal a odbory

V silně individualistickém a kapitalistickém systému Spojených států amerických panujícím ve dvacátých a třicátých letech dvacátého století, bylo formování odborů a uplatňování zaměstnaneckých práv velmi obtížným procesem. Avšak s postupným ožíváním hospodářství způsobeným reformami New Dealu se počala reaktivovat i odborová hnutí. Zejména ustanovení 7a zákona o národní průmyslové obnově znamenalo pro mnohé zaměstnance možnost k novým jednáním o pracovních podmínkách prostřednictvím jimi zvolených odborů.

Zaměstnavatelé nechtěli zaměstnancům sdruženým v odborech poskytnout nová práva a oslabit tak své dosavadní pozice. Prostředkem k obcházení práva zaměstnanců se svobodně odborově sdružovat a kolektivně vyjednávat se staly takzvané žluté odbory, známé také jako Company Union. Jednalo se o odbory, které vytvořil daný podnik pro své zaměstnance, kteří pod pohrůžkou rozvázání pracovního poměru byli nuceni vstoupit do těchto podnikově řízených odborů. Dalšími nekalými praktikami zaměstnavatelů byli tajní agenti, kteří se

¹⁷⁷ LEUCHTENBURG, William E. *Franklin D. Roosevelt and The New Deal*. s. 236-237.

¹⁷⁸ Tamtéž... s. 238-239.

infiltovali do svobodně vytvořených odborů s cílem jejich činnost a členy vnitřně rozvrátit. Na konci roku 1933 byla téměř čtvrtina průmyslových dělníků sdružena právě v podnikových odborech.¹⁷⁹

V roce 1934 odbory prohrávaly v boji se zaměstnavateli o posílení svých zaměstnaneckých práv. Jednu z příčin lze najít uvnitř Amerického svazu práce (American Federation of Labor - AFL), jehož vedení spíše potlačovalo revolučnost svých členů než rozsáhlá práva zaměstnavatelů. Jejich nedůrazný přístup se nejvíce projevoval ve významných průmyslových odvětvích, kdy například došlo k omezení aplikace článku 7a NIRA v rámci dohody o kódu v automobilovém průmyslu. Stejnou pasivitu zachovával Michael F. Tighe, vedoucí odborů v ocelářském průmyslu. Bojácnost ve vztahu k vedoucím představitelům průmyslových podniků, spolu se snahou zachovat starou strukturu AFL, způsobily, že značné množství dělníků opouštělo své členství v AFL a hledalo nové způsoby jak prosadit svá práva.¹⁸⁰

Další příčinou neúspěchu byla nejistá a nerozhodná vládní administrativa v prosazování článku 7a. Vláda se nedokázala jasně postavit na stranu odborů, nebo zaměstnavatelů. Někteří vládní činitelé podporovali růst nezávislých odborových hnutí, kdežto jiní sdíleli obavy zaměstnavatelů, a tak jedinou zbraní směřující k posílení zaměstnaneckých práv, i přes ambiciózní článek 7a NIRA, zůstávaly stávky.¹⁸¹ Jejich počet se za období let 1933 až 1936 výrazně zvýšil a v roce 1937 se jich konalo téměř pět tisíc. Mezi největší protesty lze zařadit stávku pěti tisíc zaměstnanců v detroitském závodu Henryho Forda, dále protest téměř šedesáti tisíc horníků v Pensylvánii a stávku u oděvní firmy Joseph and Feiss na jaře roku 1934. Své požadavky si například prosadili přístavní překladači v San Francisku a řidiči nákladních automobilů v Minneapolis, ale jednalo se pouze o lokální úspěchy. V masovém měřítku, a především v těžkém průmyslu, odbory prostřednictvím stávek lepší pracovní práva svým zaměstnancům nevymohly.¹⁸²

Nespokojenost s přístupem Amerického svazu práce se promítla do vytvoření Výboru pro průmyslovou organizaci (Committee for Industrial Organization - CIO) v roce 1935. Jeho hlavním účelem bylo organizovat nekvalifikované dělníky podle průmyslových odvětví, nikoli kvalifikované dělníky podle řemesel, jak to činil AFL. Roosevelt nepřímou podporou vznik CIO, protože v jeho reakčním, nebojácném a pokrokovém přístupu spatřoval větší možnost omezit dosud velmi silná pracovní práva vedoucích představitelů významných

¹⁷⁹ BLAHOŽ, Josef. *F.D. Roosevelt: Opuštěná cesta*. s. 101.

¹⁸⁰ SCHLESINGER, A. M. *The age of Roosevelt. [Vol. 2], The coming of the New Deal*. s. 394-395.

¹⁸¹ Tamtéž... s. 396.

¹⁸² MATOUŠEK, Jaromír. *Spojené státy americké. Hospodářsko-politický vývoj národa*. s. 319-320.

průmyslových odvětví, jako bylo ocelářství, gumárenství a automobilový průmysl. V čele CIO stál John L. Lewis, který od roku 1919 vedl Sdružení amerického hornictva (United Mine Workers of America). Jeho otevřená kritika konzervativních postojů AFL a růst popularity CIO u širokých dělnických mas znamenal ohrožení pozic AFL, jejíž výkonný výbor v roce 1936 CIO nařídil, aby rozpustil své vedení a přestal v organizování dělníků. Lewis nařízení AFL neuposlechl a na konci léta 1936 došlo k oddělení CIO od AFL. Existovaly tak dvě paralelní odborové organizace. Počet příznivců CIO po oddělení od AFL jen vzrůstal a na konci roku 1936 měly obě odborové organizace takřka stejný počet členů.¹⁸³

Na konci roku 1938 konal odtržený Výbor pro průmyslovou organizaci (Committee for Industrial Organization - původní CIO) svoje první ustavující shromáždění, kde se přejmenoval na Kongres průmyslových organizací (Congres of Industrial Organizations - nové CIO). Působil jako samostatná odborová organizace, sdružující čtyřicet jedna odborových hnutí rozdělených podle jednotlivých průmyslových odvětví. Předsedou Kongresu, stejně jako Výboru, byl zvolen Lewis a hlavní podíl členů tvořilo nekvalifikované a polokvalifikované dělnictvo zaměstnané v různých odvětvích těžkého průmyslu. CIO si stejně jako složení svých členů zachovávalo i svůj progresivní program, směřující proti vedoucím představitelům průmyslových podniků. I podpora Roosevelta zůstala stejná jako v době, kdy CIO bylo pod AFL, tak i v době, kdy se osamostatnilo. Významná změna nastala v roce 1940, kdy byl pro svůj nesouhlas s Rooseveltovou opětovnou prezidentskou kandidaturou vyloučen Lewis.¹⁸⁴

Právě Lewis a úsilí CIO s sebou přinesly obrození odborových hnutí a práv průmyslových dělníků. Naději v silnější postavení získali nekvalifikovaní dělníci a dělníci z řad přistěhovalců a afroameričanů, o jejichž zaměstnanecká práva odbory AFL nebojovaly.¹⁸⁵

6.4 Hospodářský pokles

Po ekonomicky stabilních letech 1935 a 1936 nastal od léta roku 1937 hospodářský propad. Mezi hlavní příčinu krize patřil výrazný pokles podnikatelské aktivity způsobený tvrdými boji podnikatelů s odbory, kdy značné množství stávek brzdilo provoz podniků. Zároveň neochota zaměstnavatelů se podvolit pracovním zákonům New Dealu a uznat práva

¹⁸³ MATOUŠEK, Jaromír. *Spojené státy americké. Hospodářsko-politický vývoj národa*. s. 322.

¹⁸⁴ Tamtéž... s. 323.

¹⁸⁵ SCHLESINGER, A. M. *The age of Roosevelt. [Vol. 2], The coming of the New Deal*. s. 416.

odborů jen podněcovala vznik dalších sporů mezi prací a kapitálem. Výsledkem byl nárůst počtu nezaměstnaných až o tři miliony.¹⁸⁶

Roosevelt na vzniklou situaci reagoval úsilím o snížení federálních výdajů. Byly zavedeny srážky z mezd zaměstnanců pro účely sociálního zabezpečení, které přinesly federální pokladně úsporu v hodnotě dvou miliard dolarů. Dalším opatřením, které směřovalo k odvrácení hospodářské krize, byl rozsáhlý program veřejných prací, na který byly vyčleněny čtyři miliardy dolarů. Definitivnímu odvrácení hospodářské krize zabránila až druhá světová válka, která přinesla výrazné oživení výroby a zaměstnanosti.¹⁸⁷

Tvrdohlavý Rooseveltův boj s Nejvyšším soudem USA a počínající hospodářská krize roku 1937 jen dále posilovaly Rooseveltovu opozici, kterou především tvořili konzervativní republikáni, ale i jižanští demokraté. Oslabení Rooseveltovy pozice způsobilo, že v letech 1937 a 1938 bylo prosazeno malé množství důležitých reforem. Jedním z mála přijatých opatření byl zákon o nájemnicích zemědělské půdy, na jehož základě byly poskytovány půjčky drobným farmářům sloužící k záchraně stávajících farem anebo k možnosti nákupu nových farem. Dalším zákonem, přijatým v roce 1937 byl zákon o bydlení, jehož prostřednictvím Úřad pro bydlení poskytoval půjčky na výstavbu obecních bytů a poskytoval příspěvky na nájemné sociálně slabým jedincům. Zákon o spravedlivých pracovních podmínkách, přijatý v roce 1938, zaručoval zaměstnancům maximální pracovní dobu, která činila čtyřicet hodin týdně, a minimální hodinovou mzdu ve výši čtyřiceti centů. Zároveň zakazoval zaměstnání dětí mladších šestnácti let.¹⁸⁸

Volby do Kongresu konané v roce 1938 jen potvrdily oslabení Rooseveltových pozic. Republikáni získali ve Sněmovně reprezentantů 79 nových míst a v Senátu si polepšili o osm míst. Přestože si Demokratická strana zachovala většinu, nebylo už možné považovat Kongres za funkční nástroj k prosazení většiny Rooseveltových opatření, ale stal se další překážkou na cestě k uplatňování reformní politiky. Ta vstupovala v první polovině roku 1939 do své poslední fáze, jelikož ohrožení fašistickým Německem a s ním související válečná mobilizace se stávala problémem čím dál více aktuálním, vyžadujícím plnou pozornost všech státních složek.¹⁸⁹

¹⁸⁶ BLAHOŽ, Josef. *F.D. Roosevelt: Opuštěná cesta*. s. 144-145.

¹⁸⁷ TINDALL, SHI. *Dějiny Spojených států...*, s. 581-582.

¹⁸⁸ Tamtéž... s. 582-583.

¹⁸⁹ BLAHOŽ, Josef. *F.D. Roosevelt: Opuštěná cesta*. s. 152-153.

ZÁVĚR

Franklin Delano Roosevelt se poprvé ujal prezidentského úřadu v době, kdy se Spojené státy americké nacházely v nejhlubší hospodářské krizi ve svých dosavadních dějinách. Po období, kdy republikánská vláda zastávala politiku minimálních zásahů vlády do kapitálu v souladu se zásadou laissez-faire, nastala v souvislosti s hospodářskou krizí a příchodem Roosevelta doba, kdy bylo třeba utáhnout opratě dosud nedotknutelným vrstvám společnosti a postavit vládu do role kontrolora nad hospodářstvím USA. Řekl bych, že nikdy nebylo Rooseveltovým záměrem svrhnout dosavadní kapitalistický systém a jeho primárním cílem bylo prostřednictvím zákonů a opatření New Dealu ozdravit a upevnit stávající kapitalisté uspořádání. Usuzuji například z toho, že v roce 1933 kdy mnoho složek hospodářství procházelo hlubokou recesí a masově vzrostla nezaměstnanost, nezneužil důvěry mu lidem vložené k nastolení diktátorského režimu, tak jako tomu bylo, za obdobných podmínek v Itálii či Německu, ale použil silný mandát jeho strany k prosazení zákonů během takzvaných „prvních sta dní“.

Charakter opatření a zákonu přijatých pod hlavičkou New Dealu lze vystihnout třikrát opakujícím se písmenem R, které znamenalo pomoc (Relief), obnovu (Recovery), reformu (Reform). Z mého pohledu nelze jednoznačně říct, že určité opatření mělo pouze charakter pomocný, či reformní a nemělo charakter obnovující. Charaktery jednotlivých opatření splývaly a lze spíše tvrdit, že v určitém zákonu pomocný, reformní nebo obnovující prvek převažuje nad ostatními. Přestože některým jednotlivcům z vrstvy, které do příchodu Rooseveltla ovládala americký průmysl a obchod, připadla opatření New Dealu revoluční a označovali jeho politiku někdy až za fašistickou, mnohá opatření měla charakter spíše evoluční. Příkladem může být plamená reakce výše zmíněných vrstev na zakotvení sociálního zákonodárství, které již bylo v jiných evropských státech stabilní součástí právního pořádku.

Majetné a vedoucí vrstvy průmyslu a obchodu, které na počátku Rooseveltovi prezidentské kariéry kvitovaly jeho kroky k záchraně kapitalistického uspořádání prostřednictvím reformních aktivit v oblasti bankovníctví, měny a finančnictví, postupně měnily svůj vděk v resistenci k politice kontrolovaného kapitalismu, kterou Roosevelt v dalších letech uplatňoval. Od roku 1934 kdy se hospodářská situace začala stabilizovat a podnikatelé získávali stabilnější půdu pod nohama, začaly Rooseveltovi obrodné aktivity narážet na odpor. Situace se ještě více zhoršila poté, co Nejvyšší soud USA prohlásil za neústavní NIRA a AAA. Americký kapitál dával Rooseveltovi jasný signál, že si přílišné zasahování státu do svých záležitostí nenechá líbit.

Přes povedený projekt TVA, který dokázal využít přírodní zdroje řeky Tennessee, dále důležité zakotvení sociálního zabezpečení do amerického právního pořádku a posílení práv zaměstnanců, bylo na počátku druhého Rooseveltova prezidentského období jasné, že New Deal nepřinesl takové výsledky, jaké si Roosevelt představoval. Neustálé boje s vedoucími představiteli amerického průmyslu a obchodu o kontrolu nad jednotlivými složkami hospodářství, způsobovaly oslabení Rooseveltových politických pozic a opatření New Dealu začala působit poněkud vyčpěle. Na počátku roku 1938 nezaměstnanost opět dosáhla deseti milionů obyvatel a úsilí o její zmírnění si vyžádalo další výdaje ze státního rozpočtu. Také díky rozsáhlým programům na podporu zaměstnanosti, se za trvání New Dealu zvedl státní dluh z necelých devatenácti miliard dolarů v roce 1932 na téměř třicet pět miliard dolarů v roce 1938.¹⁹⁰

Z pohledu ekonomických ukazatelů nemůžu považovat období New Dealu za jednoznačně hospodářsky úspěšné. Avšak, podle mého názoru, nemůžeme toto období hodnotit jen podle hospodářsko-ekonomických dat. Je potřeba vzít v potaz v jaké době se Franklin Delano Roosevelt ujal prezidentského úřadu. Rozhodnost, nebojácnost a schopnost jednat byly vlastnosti, které dokázaly Spojené státy americké vyvést z hluboké krize. Jeho politická velikost spočívala ve schopnosti pohybovat se v prostředí, kde jedné skupině obyvatel přišla jeho opatření příliš radikální, a naopak druhá, si stěžovala na jejich přílišnou umírněnost. Hlavním odkazem, který New Deal zanechal, byly principy, na kterých spočíval. Posílená zaměstnanecká práva, zakotvené sociální zabezpečení obyvatel a zásahy vlády do hospodářských a společenských složek státu byly hlavními z nich.

Nepochybnou skutečností je, že Roosevelt byl výraznou osobností své doby a za své dvanáctileté prezidentské období změnil tvář Spojených států amerických. Dokázal vyvést svůj národ z hospodářské krize a zároveň upozornit i na problémy zahraniční. Zlomil americký izolacionismus a spolu s jinými se výrazně podílel na porážce fašistických mocností v druhé světové válce. Franklin Delano Roosevelt byl světovou osobností a jeho osoba je nesmazatelně zapsána do novodobých dějin.

¹⁹⁰ JAKOVLEV, Nikolaj N. *Franklin D. Roosevelt: Člověk a politik*. s. 274.

LITERATURA

- BLAHOŽ, Josef. *F.D. Roosevelt: Opuštěná cesta*. 1. vydání. Bratislava: Obzor, 1988. 314 s.
- BUDÍN, Stanislav. *F.D. Roosevelt*. 1. vydání. Praha: Orbis, 1965. 206 s. Portréty (Orbis); sv. 11.
- BUDÍN, Stanislav. *USA portrét národa*. Praha: Svoboda, 1948. 378 s.
- DAVIES, Wallace E. *The New Deal and business recovery*. New York: Holt, Rinehart and Winston, 1960. x, 70 s. Select problems in historical interpretation; part 6.
- FREIDEL, Frank. *The New Deal in historical perspective*. Washington: American Historical Association, 1959. 21 s.
- GOETZMANN, William, POTTER, David Morris. *The New Deal and employment*. New York: Holt, Rinehart and Winston, 1960. x, 85 s. Select problems in historical interpretation; part 7
- JAKOVLEV, Nikolaj N. *Franklin D. Roosevelt: Člověk a politik*. 1. vydání. Praha: Svoboda, 1985. 502 s.
- KAVKA, Pavel, VÍTEK, Jiří. *Spojené státy americké*. 1. vydání. Praha: Svoboda, 1977. 358 s.
- KOLEKTIV AUTORŮ. *Ottova všeobecná encyklopedie*. 1.vydání. Praha: OTTOVO, 2003. Svazek první A-L. 735 s.
- KREJČÍ, Oskar. *Americký konzervatismus*. 1. vydání. Praha: Svoboda 1987. 257 s.
- KREJČÍ, Oskar. *USA a mocenská rovnováha*. 1. vydání. Praha: Svoboda, 1989. 346 s.
- LEUCHTENBURG, William E. *Franklin D. Roosevelt and The New Deal (1932-1940)*. 1. vydání. New York: Harper & Row, Publisher, Inc., 1963. 390 s.
- LYNN, Hargis. *PUHCA – An Electricity Blackout and Energy Bill Primer* [online]. Citizen.org,září 2003.
Dostupné na<http://www.citizen.org/cmep/article_redirect.cfm?ID=13573>.
- MACURA, Vladimír a kolektiv. *Slovník světových literárních děl 2/ M-Ž*. Praha: Oden, 1989. s. 459.
- MATOUŠEK, Jaromír. *Spojené státy americké. Hospodářsko-politický vývoj národa*. 1. vydání. Praha: Fr. Borový, 1948. 589 s.
- MAŠKA, Eduard. *F.D. Roosevelt*. 1. vydání. Praha: Orbis, 1946. 31 s.

NEVINS, Allan, COMMAGER, Henry S. *Dějiny Spojených států*. 1. vydání. Klatovy: AMLYN, 1994. 379 s.

TINDALL, George dB., SHI, David E. *Dějiny Spojených států amerických*. 2. vydání. Praha: NLN, 1996. 897 s.

SCHLESINGER, Arthur Meier. *The age of Roosevelt. [Vol. 2], The coming of the New Deal*. 1st ed. Boston: Houghton Mifflin, 1958. xii, 669 s.

JUDIKATURA

Schechter Poultry Corporation vs. Spojené státy americké (1935)

Jones & Laughlin Steel Corporation vs. Národní výbor pro řešení sociálních otázek v průmyslu (1937)

PRÁVNÍ PŘEDPISY

Agricultural Adjustment Act - AAA, Zákon o regulaci zemědělství 1933

Bankhead-Jones Farm Tenancy Act, Zákon o nájemnících zemědělské půdy 1937

Banking Act, Bankovní zákon 1935

Clayton Antitrust Act, Protikrizový zákon 1914

Economy Bill, Úsporný zákon 1933

Emergency banking bill, Nouzový bankovní zákon 1933

Fair Labor Standards Act, Zákon o spravedlivých pracovních podmínkách 1938

Federal Emergency Relief Act - FERA, Zákon na podporu nezaměstnaných 1933

Frazier-Lemke Act, Zákon o poskytování příručí farmářům 1934

Glass – Steagall Act, Glass – Steagallův bankovní zákon 1933

Gold Bill 1934

Guffey-Snyder Act, Úhelný zákon 1935

Housing Act, Zákon o bydlení 1937

National Industrial Recovery Act – NIRA, Zákon o národní průmyslové obnově 1933

National Labor Relations Act – NLRA (známý také jako Wagner Act), Zákon o řešení pracovních otázek v průmyslu 1935

(známý také jako Wheeler-Rayburn law),
Zákon proti společnostem, zásobujícím obyvatelstvo Spojených států plynem a elektřinou
1935

Silver Purchase Act, Zákon o nákupu stříbra 1934

Social Security Act, Zákon o sociálním zabezpečení 1935

Tennessee Valley Authority – TVA, Zákon o TVA 1933

Wealth Tax Act, Zákon o dani z majetku 1935

ABSTRAKT

Spojené státy americké se po první světové válce nacházely v období hospodářského rozkvětu. Avšak stále větší tlak na spotřební styl života společně s obrovskými zisky obchodních korporací sváděl k hromadnému poskytování úvěrů a k bursovním spekulacím, které neměly reálný podklad, a spolu s dalšími příčinami stály za masivním propadem hodnoty akcií na newyorské burze. Po „černém čtvrtku“ na konci října roku 1929 byla prosperita dvacátých let vystřídána nejhlubší hospodářskou krizí v dosavadních dějinách USA. A právě popsání příčin a následků krachu na newyorské burze společně s analýzou jednotlivých zákonů a opatření Rooseveltova protikrizového programu známého jako New Deal bylo hlavním cílem této práce. Rozbor jeho reformní aktivity v oblasti průmyslu, financí a dále ve věcech pracovních a sociálních tvoří jádro diplomové práce. Přestože opatření New Dealu definitivně nevyřešila největší problémy Spojených států amerických, dokázal Franklin Delano Roosevelt pozvednout americké hospodářství a lid k lepším zítřkům.

KLÍČOVÁ SLOVA: Franklin Delano Roosevelt, hospodářská krize, Nový úděl, nezaměstnanost, prvních sto dní, Nejvyšší soud USA, druhých sto dní, odbory

ABSTRACT

The years following the World War I are in the United States of America regarded as period of economic prosperity. However, the increasing pressure on people to participate in a consumerist way of live and the great profits which corporations were making led to mass providing of loans and doubtful stock exchange speculations. These facts together with some other reasons caused massive share slump on the New York Stock Exchange. After the stock market crash on the 29th 1929, the day known as Black Tuesday, the Golden Era was replaced by the deepest economic crisis in the previous history of United States of America. The description of the main causes and consequences of the stock market crash and the analysis of the measures and laws belonging to the program of Franklin Delano Roosevelt known as “New Deal” is the main objective of this work. The emphasis is put on the description of his reformatory activity in the sphere of industry, finance and also his encouragement of working and social rights. Despite of the fact that the measures of New Deal failed to solve the problems of United States of America definitely, Franklin Delano Roosevelt managed to substantially improve the American economy and lead the nation to the brighter future.

KEY WORDS: Franklin Delano Roosevelt, economic crisis, New Deal, unemployment, first hundred days, Supreme Court of USA, second hundred days, unions